รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการศึกษาแนวทางการดูแลผู้สูงอายุ ในระดับครัวเรือนและชุมชน ของหมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน อำเภอชัยสน จังหวัดพัทลุง

โดย

นายสมพงค์ อรุณรัตน์ และคณะ

30 สิงหาคม 2549

นุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(.สกว.)สำนักงานภาค

สัญญาเลขที่ PDG49S0005

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการศึกษาแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุในระดับครัวเรือนและชุมชน ของหมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

สกว.สำนักงานภาค
เลขรับ 113c
วันที่ 31 ต.ค. 49

คณะผู้วิจัย

นายสมพงค์	**อรุณรัตน์**	**หัวหน้าทีมวิจัย**
นายดับ	ข้องรักษ์	ทีมวิจัย
นายสมมาตร	เพ็งแก้ว	ทีมวิจัย
นายเสนอ	ช่อคง	ทีมวิจัย
นายน้อม	ชูแก้ว	ทีมวิจัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (.สกว.) สำนักงานภาค

กิตติกรรมประกาศ

โครงการศึกษาแนวทางการดูแลผู้สูงอายุในระดับครอบครัว และชุมชนของหมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง การขับเคลื่อนงานในกระบวนการต่างๆ ของโครงการสามารถลุล่วงไปถึงเป้าหมายได้เป็นผลสำเสร็จในทุกๆขั้นตอนของการดำเนินงาน ก็เพราะได้รับความร่วมมือและการช่วยเหลือสนับสนุนจากองค์กร หน่วยงาน และชุมชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเต็มที่ ในโอกาสนี้คณะทีมงานวิจัย ทุกคนต้องขอแสดงความขอบคุณ ทุกภาคส่วนที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงานจนประสบผลสำเสร็จ จึงใคร่ขอขอบคุณทุกๆองค์กร และหน่วยงานดังต่อไปนี้

ขอขอบคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (.สกว.)สำนักงานภาค ที่ได้ให้การสนับสนุนทั้งงบประมาณ และบุคลากร พี่เลี้ยง และผู้ประสานงานเข้ามาช่วยเหลือในการทำโครงการวิจัย ในครั้งนี้ขอขอบคุณ นายวิษณุ ฝอยทอง ผู้อำนวยการจากโรงพยาบาลเขาชัยสน ที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้ในด้านการดูแลสุขภาพ และความรู้ด้านวิชาการให้กับผู้สูงอายุ ขอบคุณ เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลเขาชัยสน ที่ได้เข้ามาช่วยเหลือเป็นที่ปรึกษาทางด้านวิชาการ และให้ความรู้ด้านต่างๆกับผู้สูงอายุ ขอบคุณองค์การบริหารส่วนตำบลเขาชัยสนที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆอย่างต่อเนื่อง ขอบคุณท่านกำนัน นิพันธ์ เมืองสง ที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรม และที่สำคัญขอขอบคุณ ผู้สูงอายุ ในหมู่ที่ 5 และชาวบ้านทุกคนที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัยในครั้ง นี้ และสุดท้ายนี้ขอขอบคุณทุกๆคนทุกๆฝ่ายที่ได้กล่าวมาแล้วและที่ไม่ได้กล่าวถึงในที่นี้อีกครั้งไว้ ณ.โอกาสนี้ด้วย

คำนำ

โครงการศึกษาแนวทางการดูแลผู้สูงอายุ ในระดับครัวเรือนและชุมชน ของหมู่ที่ 5 บ้านตกเขา ตำบลเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง เป็นโครงการ ที่เน้นการสร้างจิตสำนึก เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน องค์กร หน่วยงานต่างๆ ได้มองเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของผู้สูงอายุ ในปัจจุบันให้มากขึ้นกว่าเดิม ในสภาวะของสังคม และเศรษฐกิจปัจจุบัน ซึ่งค่าครองชีพในด้านต่างๆสูงขึ้น ทำให้ลูกหลานต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ให้กับการทำงาน ไม่ค่อยมีเวลาดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเต็มที่ ทำให้ผู้สูงอายุต้องถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง ทำให้เกิดปัญหากับผู้สูงอายุ ทั้งในด้านสุขร่างภาพกายและสุขภาพจิตเพราะไม่ได้ใช้ชีวิตที่เหมาะสมกับวัยสูงอายุได้อย่างเต็มที่ การศึกษาแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุจึงเป็นอีกทางออกหนึ่ง ที่ชุมชนหมู่ที่ 5 บ้านตกเขาได้ร่วมกันหาแนวทางที่จะนำไปสู่การดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชนต่อไป

รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เล่มนี้ เนื้อหาภายในเล่ม เป็นการรวบรวมขั้นตอนในการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมของงานวิจัยเอาไว้อย่างครบถ้วน รวมไปถึงผลสรุปที่ได้จากการวิจัย ที่นำไปสู่การตอบคำถามวิจัย ทุกข้อ เริ่มตั้งแต่กิจกรรมการจัดเวทีประชุมทำความเข้าใจโครงการกับผู้เกี่ยวข้อง การสรุปบทเรียนผลการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ การลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลจากผู้สูงอายุ และการจัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ รวมไปถึงข้อเสนอแนะ และสิ่งค้นพบจากงานวิจัย การดำเนินงานในครั้งนี้สามารถ บรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ได้ ก็เพราะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจาก องค์กร หน่วยงานต่างๆ ผู้นำชุมชน และชาวบ้านในหมู่ที่ 5 ที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงานจนประสบผลสำเร็จ ทางคณะทีมงานวิจัย จึงใคร่ขอแสดงขอบคุณทุกๆหน่วยงาน องค์กร รวมไปถึงชุมชน ไว้ณ.โอกาสนี้ด้วย

ขอขอบคุณ

คณะทีมงานวิจัย

บทคัดย่อ

โครงการศึกษาแนวทางการดูแลผู้สูงอายุในระดับครัวเรือนและชุมชนของหมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง เป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนทุนในการศึกษาวิจัย จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)สำนักงานภาค จุดเริ่มต้นของการวิจัยในครั้งนี้ สืบเนื่องมาจากในหมู่ที่ 5 บ้านตกเขา ได้มีจำนวนผู้สูงอายุเป็นจำนวนมากถึง 100 กว่าคน ที่ประสบปัญหาในด้านต่างหลายอย่างที่ยังไม่ได้รับการดูแลที่เหมาะสม ทั้งในด้านครอบครัวและชุมชน จากปัญหาเหล่านี้ ทำให้กลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่ได้มองเห็นถึงความสำคัญในเรื่องนี้ จึงได้รวมตัวกันเป็นทีมวิจัย เพื่อศึกษาแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุที่มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งกระบวนการ และขั้นตอนในการดำเนินงาน ทีมวิจัยได้ใช้กระบวนการต่างๆโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงาน และองค์กรต่างๆ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ตามวัตถุประสงค์ต่อไป

กิจกรรมแรกในการดำเนินงาน ทีมวิจัยได้จัดเวทีเพื่อทำความเข้าใจโครงการกับกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง ที่มีทั้งหน่วยงาน องค์กร และชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจถึงเป้าหมายในการดำเนินงานของทีมวิจัย และเป็นการหาแนวร่วมในการขับเคลื่อนงานร่วมกับทีมวิจัยให้มากขึ้น ผลจากการจัดเวทีในครั้งนี้สามารถสร้างความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี และยังได้ทีมอาสาสมัครที่จะเข้ามาเป็นแนวร่วมในการทำงาน ซึ่งอาสาสมัครที่เข้ามาร่วมงานกับทีมวิจัย เป็น อ.ส.ม.ที่มีอยู่ในชุมชนทั้งหมดประมาณ 10 กว่าคน และที่น่าประทับใจที่สุดก็คือการที่ทีมวิจัย ได้จัดให้มีกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุ กับคนรุ่นใหม่ ขึ้นในการจัดเวทีครั้งนี้

กิจกรรมที่ 2.การจัดเวทีสรุปบทเรียนผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของชมรมผู้สูงอายุของหมู่ที่ 5 บ้านตกเขา หลังจากที่ได้มีการดำเนินงานครบรอบ 1 ปี การจัดเวทีในครั้งนี้ได้มีการร่วมกันสรุปผลดี และในส่วนที่เป็นปัญหาในการดำเนินงานที่ผ่านมาร่วมกัน ของสมาชิก และคณะกรรมการ และเมื่อร่วมกันสรุปผลการดำเนินงาน แล้วก็พบว่าการดำเนินงานของชมรม มีทั้งในส่วนที่ดี ที่สามารถทำให้เกิดผลดีต่อการดูแลผู้สูงอายุได้ในระดับหนึ่ง สำหรับปัญหาในการดำเนินงานนั้นก็ยังมีอีก หลายๆประเด็นที่สมาชิกได้ร่วมกันเสนอแนะ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงแก้ไข ทั้งในด้านของคณะกรรมการ และแนวทางในการดำเนินงานที่ให้เกิดความเหมาะสมที่มีประสิทธิภาพต่อไป

กิจกรรมที่ 3 ทีมวิจัย และอาสาสมัคร ได้ลงปฏิบัติหน้าที่ในภาคสนาม เพื่อจัดเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุในพื้นที่หมู่บ้านตามเป้าหมายที่เป็นผู้สูงอายุกว่า 130 คน ผลจากการจัดเก็บข้อมูลในพื้นที่ พบว่าผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5 มีจำนวน 105 คน จากเดิมที่วางไว้ 130 คน ซึ่งผู้สูงอายุที่ขาดหายไปมาจากสาเหตุหลายส่วน เช่น เสียชีวิต ยังไม่ได้คัดชื่อออกจากบัญชีรายชื่อ บางส่วนก็อายุยังไม่ครบ 60 ปี และบางส่วนก็ย้ายไปอยู่ที่ อื่นแล้ว นอกจากนี้ผลจากการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5 บ้านตกเขาในปัจจุบัน

ยังมีปัญหาในการดำเนินชีวิตอยู่ในหลายๆเรื่อง ประเด็นหลักของปัญหาอยู่ที่ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุที่ยังไม่ได้รับการดูแลที่เหมาะสม ปัญหารองลงมาเป็นปัญหาของการขาดความอบอุ่นระหว่างคนในครอบครัว และสังคม ปัญหารองลงมาตามลำดับก็คือผู้สูงอายุไม่มีรายได้ และไม่มีเงินจ่าย ซึ่งก็เป็นส่วนน้อยของจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด

กิจกรรมที่ 4 จัดเวที วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ ร่วมกันระหว่างหน่วยงานและองค์กรต่างๆเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลและเสนอแนะเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆเพื่อให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น โดยการจัดเวที ทั้งเวทีขนาดเล็ก และเวทีขนาดใหญ่ประมาณ 3 – 4 ครั้ง และในขั้นตอนสุดท้ายของการจัดเวที ก็สามารถสรุปออกมาเป็นแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุร่วมกัน ระหว่างชุมชน หน่วยงานและองค์กร ที่มีความเหมาะสมตามศักยภาพของแต่ละองค์กร ซึ่งมีแนวทางในการขับเคลื่อนงานที่แบ่งออกเป็น 3 แนวทางหลักคือ การดูแลผู้สูงอายุของคนในครัวเรือน การสนับสนุนด้านต่างๆของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการดูแลผู้สูงอายุโดยชมรมผู้สูงอายุในหมู่บ้าน ซึ่งทั้งสามส่วนนี้ก็จะได้มีการประสานความร่วมมือต่อกันในการที่จะพัฒนาให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม จากที่เป็นอยู่ต่อไป

จากการขับเคลื่อนงานในโครงการวิจัย สามารถสรุปผลโดยรวมได้ว่าแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุที่เหมาะสมทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชนนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจาก บุคคลหลายๆส่วนที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วม โดยเฉพาะบุคคลที่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน หรือเครือญาติ ต้องเป็นแกนหลักในการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อสร้างความอบอุ่นและสัมพันธ์อันดีงามให้เกิดขึ้นในครอบครัว ในส่วนอื่นๆก็จะเป็นหน้าที่ร่วมกัน ทั้งองค์กร และหน่วยงาน ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการเติมเต็มในด้านอื่นๆตามความเหมาะสม เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนต่อไป

ท้ายสุดนี้ถึงแม้ว่ากระบวนการในการดำเนินงานของงานวิจัยจะจบสิ้นลง แต่งานวิจัยก็สามารถสร้างจิตสำนึกให้แก่คนในชุมชนหมู่ที่ 5 บ้านตกเขาได้มองเห็นความสำคัญของผู้สูงอายุได้มากขึ้นกว่าเดิม โดยจิตสำนึกที่ว่า **เราจะร่วมกันดูแลผู้สูงอายุในตอนที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ ดีกว่าที่จะมานึกเสียใจที่ไม่ได้ตอบแทนบุญคุณท่านในตอนที่ท่านจากเราไปแล้วโดยที่ไม่มีวันกลับมาอยู่กับเราอีกเลย**

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
คำนำ	ข
บทคัดย่อ	ค
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา	1
บทที่ 2	
บริบทชุมชน	5
บทที่ 3	
วิธีการดำเนินงาน	8
บทที่ 4	
สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์	38
บทที่ 5	
สรุปผลกาวิจัยโดยรวม และข้อเสนอแนะต่างๆ	45
ภาคผนวก ก. ประวัติโดยย่อของทีมวิจัยฯ คณะที่ปรึกษา และอาสาสมัคร	–
ภาคผนวก ข.ภาพกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนการดำเนินงาน	–
ภาคผนวก ค.แบบสอบถามข้อมูลของผู้สูงอายุ	–

บทที่ 1
บทนำ

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากหมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน ซึ่งเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ มีประชากรทั้งหมด 829 คนจำนวนครัวเรือน 203 ครัวเรือนในจำนวนประชากรทั้งหมดในหมู่บ้านส่วนหนึ่งจะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 130 คน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะอยู่กับครอบครัวที่มีฐานะ ปานกลางถึงยากจน หรืออยู่กันตามลำพังประสาตายาย ทำให้ความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุค่อนข้างลำบาก เพราะสาเหตุปัจจัยหลายๆอย่าง เข้ามาเกี่ยวข้องโดยเฉพาะความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงต้องดิ้นรนทำงานเพื่อความอยู่รอด ในยุคสังคมและเศรษฐกิจปัจจุบัน ซึ่งค่าครองชีพในด้านต่างๆสูงขึ้น ทำให้ลูกหลานต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ให้กับการทำงาน ไม่ค่อยมีเวลาในการดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเต็มที่จึงเป็นสาเหตุทำให้ผู้สูงอายุ ต้องอยู่กันตามลำพัง บางส่วนต้องรับภาระเลี้ยงหลานเพื่อพ่อแม่เด็กได้ทำงานสะดวกขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีสุขภาพอ่อนแอ ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เพราะไม่ได้ใช้ชีวิตที่เหมาะสมตามวัยผู้สูงอายุ

จากข้อมูลการตรวจสุขภาพของผู้สูงอายุในปี พ.ศ.2548 โดยโรงพยาบาลเขาชัยสนพบว่า ในจำนวนผู้สูงอายุ 130 คนในหมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านสุขภาพที่เกิดจากโรคไม่ติดต่อ โดยเฉพาะโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ซึ่งสาเหตุของการเกิดโรคมาจากการขาดการดูแลที่เหมาะสมและถูกต้อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหารการกิน การออกกำลังกาย การใช้ชีวิตประจำวันที่เคร่งเครียด และถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีหน่วยงานของภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือ แต่ก็สามารถทำได้เพียงบางส่วนตามความสามารถของหน่วยงานเท่านั้น ในส่วนของประชาสงเคราะห์ได้ช่วยเหลือเป็นเงินสงเคราะห์ให้แก่ผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจนเพียง 6 คน ซึ่งให้เงินเดือนละ 300 บาทต่อเดือน โดยเบิกจ่าย 6 เดือน/ครั้ง ในส่วนของสาธารณสุขได้มีนโยบายภาครัฐให้ทุกหมู่บ้านได้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้น ซึ่งในหมู่ที่ 5ตำบลเขาชัยสน มีเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลเขาชัยสนได้เข้ามาสนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2548 วัตถุประสงค์เพื่อต้องการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในหมู่บ้านมาทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การตรวจสุขภาพของผู้สูงอายุปีละครั้ง การสวดมนต์ไหว้พระ และการออกกำลังกายร่วมกันเดือนละครั้ง กิจกรรมต่างๆเหล่านี้เป็นกิจกรรมหลักที่ทางชมรมได้ให้การดูแลผู้สูงอายุ แต่จากการจัดตั้งชมรมมาเป็นเวลาเกือบ 1 ปี มีผู้สูงอายุสนใจเข้าร่วมกิจกรรมกับชมรมน้อยมาก ซึ่งที่ผ่านมามีสมาชิกชมรมเพียง 40 กว่าคนและได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพียง 20 กว่าคนเท่านั้น ทำให้เป็นปัญหาในการทำกิจกรรมของชมรมเป็นอย่างมากโดยเฉพาะในเรื่องของการควบคุมดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่ไม่สามารถทำได้ครอบคลุมอย่างทั่วถึง

จากสาเหตุต่างๆเหล่านี้ทำให้ทางคณะกรรมการของชมรมผู้สูงอายุและผู้นำชุมชนในหมู่ที่ 5 รวมถึงเจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้ร่วมกันจัดทำโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (.สกว.) สำนักงานภาคเพื่อมาทำการศึกษาวิจัยฯ ถึงแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานองค์กรต่างๆเพื่อนำไปสู่การดูแลผู้สูงอายุร่วมกันทั้งชมรมและชุมชนตามความเหมาะสม และบทบาทหน้าที่ ของทุกฝ่ายอย่างลงตัวและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหา และศักยภาพ ของผู้สูงอายุในปัจจุบัน

2.เพื่อสรุปบทเรียนผลการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

3.เพื่อศึกษาช่องว่างระหว่างคนในครอบครัวกับผู้สูงอายุ

4.เพื่อศึกษาแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุและแนวทางการพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสมและสอดรับกับครอบครัวและชุมชน

คำถามหลักในการวิจัย

1.ปัญหาของผู้สูงอายุ ในการอยู่ร่วมกันครอบครัว เป็นอย่างไร

2.ผลการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุที่ผ่านมา เป็นอย่างไร

3.ปัญหาของผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพัง เป็นอย่างไร

4.ช่องว่างระหว่างการอยู่ร่วมกันกับครอบครัว มีอะไรบ้าง

5.แนวทางในการดูแลผู้สูงอายุที่เหมาะสม ควรเป็นอย่างไร

คำถามรองในการวิจัย

1.ปัญหาด้านสุขภาพ ของผู้สูงอายุในปัจจุบันมีอะไรบ้าง

2.ชมรมผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

3.ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ หมู่ที่ 5 มีอะไรบ้าง

ขอบเขตของการวิจัย

ชุมชนหมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน

กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

มุ่งเน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ทั้งชมชน องค์กรและหน่วยงานทั้งในระดับครอบครัวและระดับชุมชน โดยกลไกลชมรมผู้สูงอายุของหมู่ที่ 5 เป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนงาน เพื่อนำไปสู่การดูแลผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีการดำเนินงาน

1.ประชุมทีมวิจัยและที่ปรึกษา เพื่อทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนในทีม และร่วมสรุป วิเคราะห์ผลการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน การลงพื้นที่ และการจัดเวที

2.จัดเวทีประชุมเปิดโครงการ โดยเชิญกลุ่มเป้าหมาย ผู้เกี่ยวข้อง มีผู้สูงอายุ อสม.ผู้นำชุมชน อ บ ต. เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลเขาชัยสน ที่ปรึกษา เพื่อทำความเข้าใจโครงการ และค้นหาอาสาสมัครเพื่อร่วมทำงานกับทีมวิจัย

3.ประชุมคณะกรรมการ สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ เพื่อต้องการทราบสภาพปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหา

4.ประชุมเตรียมความพร้อมของทีมวิจัย ที่ปรึกษา อาสาสมัคร เพื่อแบ่งหน้าที่ การทำงานและร่วมกันออกแบบฟอร์ม ในการจัดเก็บข้อมูลต่างๆ

5.ลงพื้นที่ศึกษาของผู้สูงอายุ โดยทีมวิจัย และอาสาสมัคร ร่วมกันศึกษาข้อมูล

6.ทีมวิจัย ที่ปรึกษา อาสาสมัคร ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่

7.จัดเวทีประชุม เพื่อเผยแพร่ข้อมูล ที่ได้จากการวิเคราะห์ของทีมวิจัย ที่ปรึกษา อาสาสมัคร เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ และช่วยกันเติมเต็มข้อมูลให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

8.จัดเวทีสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อสรุปแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุ โดยทีมวิจัย ที่ปรึกษา อาสาสมัคร ผู้สูงอายุ และผู้เกี่ยวข้อง

ระยะเวลาในการทำวิจัย

1 มีนาคม 2549 — 30 สิงหาคม 2549

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.ได้รู้ข้อมูลสถานการณ์ปัญหา และศักยภาพที่เป็นอยู่ของผู้สูงอายุในปัจจุบัน

2.ได้รู้สิ่งที่เป็นช่องว่างระหว่างผู้สูงอายุกับคนในครอบครัว

3.ได้แนวทางในการดูแลผู้สูงอายุและแนวทางการพัฒนาศักยภาพ ที่เหมาะสมในระดับครัวเรือนและชุมชน

4.ผู้สูงอายุได้รับการดูแลให้มีสุขภาพและคุณภาพโดยการมีส่วนร่วม

5.สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนอื่นๆ ในการดูแลผู้สูงอายุอย่างสอดคล้องและเหมาะสมต่อไปในอนาคต

คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการทำวิจัย

ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปของชุมชนหมู่ที่ 5 ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในการทำวิจัย

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง บุคคลในชุมชน ที่มีความรู้ และใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม และเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน เช่น หมอพื้นบ้าน หัตกรรมพื้นบ้าน ศิลปินพื้นบ้าน เป็นต้น

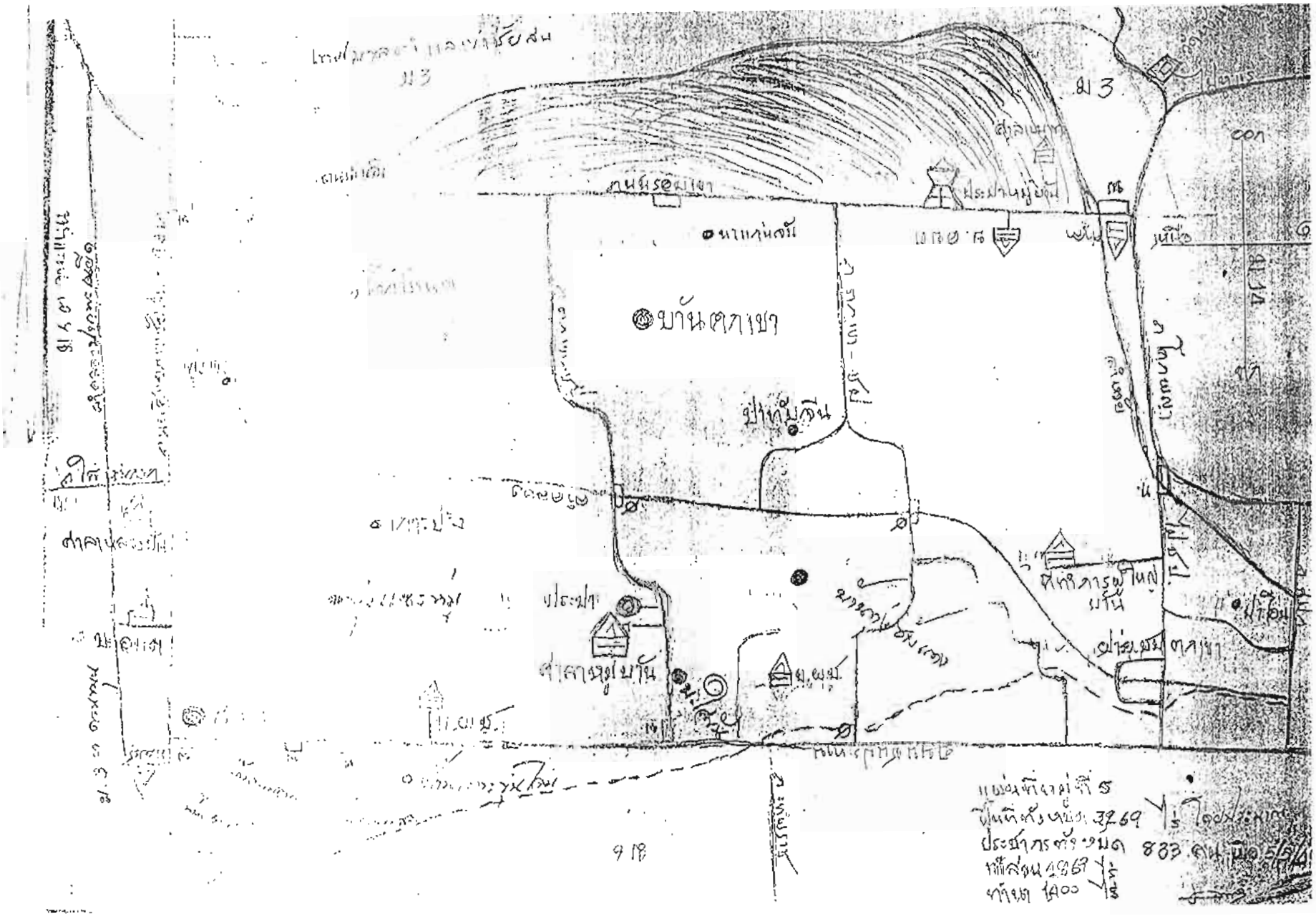
บ้านตาเขา
ป่าหัวมีน
ศาลาหมู่บ้าน
ประปา
ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน
ประปาหมู่บ้าน
ทางหลวงหมายเลข 3
ทางหลวงหมายเลข 4
ทางหลวงหมายเลข 5
ทางหลวงหมายเลข 6
ทางหลวงหมายเลข 7
ทางหลวงหมายเลข 8
ทางหลวงหมายเลข 9
ทางหลวงหมายเลข 10
ทางหลวงหมายเลข 11
ทางหลวงหมายเลข 12
ทางหลวงหมายเลข 13
ทางหลวงหมายเลข 14
ทางหลวงหมายเลข 15
ทางหลวงหมายเลข 16
ทางหลวงหมายเลข 17
ทางหลวงหมายเลข 18
ทางหลวงหมายเลข 19
ทางหลวงหมายเลข 20
ทางหลวงหมายเลข 21
ทางหลวงหมายเลข 22
ทางหลวงหมายเลข 23
ทางหลวงหมายเลข 24
ทางหลวงหมายเลข 25
ทางหลวงหมายเลข 26
ทางหลวงหมายเลข 27
ทางหลวงหมายเลข 28
ทางหลวงหมายเลข 29
ทางหลวงหมายเลข 30
ทางหลวงหมายเลข 31
ทางหลวงหมายเลข 32
ทางหลวงหมายเลข 33
ทางหลวงหมายเลข 34
ทางหลวงหมายเลข 35
ทางหลวงหมายเลข 36
ทางหลวงหมายเลข 37
ทางหลวงหมายเลข 38
ทางหลวงหมายเลข 39
ทางหลวงหมายเลข 40
ทางหลวงหมายเลข 41
ทางหลวงหมายเลข 42
ทางหลวงหมายเลข 43
ทางหลวงหมายเลข 44
ทางหลวงหมายเลข 45
ทางหลวงหมายเลข 46
ทางหลวงหมายเลข 47
ทางหลวงหมายเลข 48
ทางหลวงหมายเลข 49
ทางหลวงหมายเลข 50
ทางหลวงหมายเลข 51
ทางหลวงหมายเลข 52
ทางหลวงหมายเลข 53
ทางหลวงหมายเลข 54
ทางหลวงหมายเลข 55
ทางหลวงหมายเลข 56
ทางหลวงหมายเลข 57
ทางหลวงหมายเลข 58
ทางหลวงหมายเลข 59
ทางหลวงหมายเลข 60
ทางหลวงหมายเลข 61
ทางหลวงหมายเลข 62
ทางหลวงหมายเลข 63
ทางหลวงหมายเลข 64
ทางหลวงหมายเลข 65
ทางหลวงหมายเลข 66
ทางหลวงหมายเลข 67
ทางหลวงหมายเลข 68
ทางหลวงหมายเลข 69
ทางหลวงหมายเลข 70
ทางหลวงหมายเลข 71
ทางหลวงหมายเลข 72
ทางหลวงหมายเลข 73
ทางหลวงหมายเลข 74
ทางหลวงหมายเลข 75
ทางหลวงหมายเลข 76
ทางหลวงหมายเลข 77
ทางหลวงหมายเลข 78
ทางหลวงหมายเลข 79
ทางหลวงหมายเลข 80
ทางหลวงหมายเลข 81
ทางหลวงหมายเลข 82
ทางหลวงหมายเลข 83
ทางหลวงหมายเลข 84
ทางหลวงหมายเลข 85
ทางหลวงหมายเลข 86
ทางหลวงหมายเลข 87
ทางหลวงหมายเลข 88
ทางหลวงหมายเลข 89
ทางหลวงหมายเลข 90
ทางหลวงหมายเลข 91
ทางหลวงหมายเลข 92
ทางหลวงหมายเลข 93
ทางหลวงหมายเลข 94
ทางหลวงหมายเลข 95
ทางหลวงหมายเลข 96
ทางหลวงหมายเลข 97
ทางหลวงหมายเลข 98
ทางหลวงหมายเลข 99
ทางหลวงหมายเลข 100

บทที่ 2
บริบทชุมชน

ชุมชนหมู่ที่ 5 บ้านตกเขามีประวัติความเป็นมาการก่อตั้งมายาวนานนับ 120 ปีเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง มีอาณาเขตติต่อกับหมู่บ้านต่างๆทั้งหมู่บ้านในตำบลเดียวกัน และพื้นที่ตำบลใกล้เคียง ทิศเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับ หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 3 ตำบลควนขนุน ทิศใต้มีอาณาเขตติดต่อกับ หมู่ที่ 14 ตำบลเขาชัยสน ทิศตะวันตกมีอาณาเขตติดต่อกับ หมู่ที่ 11 และหมู่ที่ 6 ตำบลเขาชัยสน ทิศตะวันออกมีอาณาเขตติดต่อกับ หมู่ที่ 3 ตำบลเขาชัยสน สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ของหมู่ที่ 5 เป็นที่ราบ และเนินสูง เหมาะสำหรับการทำนา และทำสวน

สภาพทางสังคม และวัฒนธรรม

หมู่ที่ 5 บ้านตกเขามีจำนวนประชากรทั้งหมด 829 คนมีครัวเรือนจำนวน 302 ครัวเรือน สภาพบ้านเรือนของชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นบ้านที่มีความทันสมัยและคงทนถาวร อีกส่วนหนึ่งก็จะเป็นบ้านดั้งเดิมที่มีอายุนานนับชั่วอายุคน แต่ก็มีเหลือน้อยมาก ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ์ ในส่วนของการคมนาคมในหมู่บ้านและเส้นทางติดต่อกับภายนอก มีถนนสายหลัก 3 - 4 สาย ที่สามารถใช้เป็นเส้นทางหลักในการเดินทางติดต่อกับภายนอก แต่ถนนสายหลักส่วนใหญ่ยังเป็นถนนดินแดงยังไม่ได้เป็นถนนลาดยาง สำหรับด้านการศึกษาของคนในชุมชนส่วนใหญ่จะต้องเดินทางไปเรียนที่หมู่บ้านอื่นเพราะในชุมชนไม่มีโรงเรียน เด็กที่ย่างเข้าสู่วัยเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นประถมต้องไปเรียนในสถานศึกษา 3 แห่ง คือโรงเรียนบ้านท่าลาดตั้งอยู่ที่ตำบลควนขนุนห่างจากหมู่บ้านประมาณ 3 – 4 กิโลเมตร แห่งที่ 2 คือโรงเรียนบ้านเทพราชตั้งอยู่ในหมู่ที่ 6 ตำบลเขาชัยสน ซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 2 กิโลเมตร และแห่งที่ 3 คือโรงเรียนวัดหัวเขาตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลเขาชัยสน อยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 1.5 กิโลเมตร จบจากชั้นระดับประถมแล้ว ชาวบ้านส่วนใหญ่จะส่งลูกหลานออกไปเรียนระดับชั้นมัธยม ไนโรงเรียนเขาชัยสนซึ่งเป็นโรงเรียนระดับอำเภอ มีมัธยมตอนต้น ถึงมัธยมตอนปลายบางส่วนก็จะส่งลูกหลานไปเรียนที่โรงเรียนในตัวจังหวัด สำหรับด้านสาธารณสุข ชาวบ้านส่วนใหญ่จะใช้บริการด้านสุขภาพกับโรงพยาบาลเขาชัยสน ซึ่งเป็นโรงพยาบาลในระดับอำเภอ ซึ่งหมู่ที่ 5 อยู่ในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลเขาชัยสนอยู่แล้ว ในสมัยก่อนที่จะมีโรงพยาบาลนั้นชาวบ้านไปใช้บริการด้านสุขภาพ ที่สุขศาลาที่ก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณปี 2489 ปัจจุบัน เป็นที่ตั้งของสาธารณสุขอำเภอ และอีกส่วนหนึ่งก็จะใช้บริการกับหมอพื้นบ้านที่มอยู่ในชุมชน และสมุนไพรที่มีอยู่ตามแหล่งธรรมชาติ แต่ปัจจุบันสิ่งเหล่านี้กำลังลดน้อยลงไปเพราะถูกชาวบ้านทำลายเพื่อการทำเกษตร ด้านวัฒนธรรมของ

ชาวบ้านที่ได้มีการสืบทอดกันมาจากบรรพชนก็มีหลายอย่างที่ยังคงมีการยึดถือปฏิบัติกันมาอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นด้านการแต่งกายแบบคนสมัยก่อนซึ่งมีให้เห็นในงานเทศกาลวันสำคัญประจำถิ่นของชุมชน สำหรับเทศกาลสำคัญทางด้านศาสนาชาวบ้านต้องไปงานบุญที่วัดในชุมชนอื่น เพราะไม่มีวัดอยู่ในหมู่บ้าน

ด้านการปกครอง

ชุมชนหมู่ที่ 5 บ้านตกเขาระบบการปกครองที่มีการปรับเปลี่ยนผู้นำชุมชนมาหลายชั่วอายุคนมีระบบการปกครองที่ปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยเริ่มตั้งแต่ นายรุ่ง บุบผะเรณู เป็นผู้ใหญ่บ้านคนที่ 1 คนที่ 2 คือ นายศึก บุบผะเรณู ซึ่งสืบทอดตำแหน่งจากพ่อ คนที่ 3 นายเที่ยง เหล่าทอง คนที่ 4 นายจร หนูก้าน คนที่ 5 นายสุรพงษ์ ในช่วงของการดำรงค์ตำแหน่งของผู้นำทั้ง 5 คนนี้ สมัยนั้นบทบาทของ อบต.ยังไม่ค่อยมีบทบาทมากนัก และปัจจุบันผู้ใหญ่บ้านคนที่ 6 คือนายเสนอ ช่อคง ซึ่งการปกครองในระยะหลังๆ องค์การบริหารส่วนตำบลก็มีบทบาทในด้านการปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น จึงต้องมีสมาชิก อบต.หมู่บ้านละ 2 คนสำหรับหมู่ที่ 5 ก็จะมี นายสมมาตร เพ็งแก้ว และนายวีระ ชูใหม่ เป็นสมาชิก อบต.ซึ่งปัจจุบัน อบต.เป็นองค์กรหลักในการพัฒนาชุมชน

ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

ชุมชนหมู่ที่ 5 สภาพพื้นดินในปัจจุบันความอุดมสมบูรณ์ของดินค่อนข้างเสื่อมคุณภาพลงไปบ้าง สาเหตุมาจากชาวบ้านมีการใช้ประโยชน์จากพื้นดินมากเกินไป เพราะชาวบ้านขาดความรู้ ในการใช้ประโยชน์ดิน มีการใช้สารเคมีในการทำเกษตรเป็นจำนวนมากเป็นเวลาหลายๆปีทำให้ดินเสื่อมสภาพลงมาก สำหรับการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ของชาวบ้านถือว่าเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ในการทำการเกษตร พื้นที่ราบลุ่มก็จะใช้ทำนา พื้นที่เนินก็จะใช้ทำสวนยางพารา และสวนผลไม้ การถือสิทธิ์ครอบครองที่ดินในหมู่บ้าน ที่ดินส่วนใหญ่จะเป็นของชาวบ้านในชุมชน คนละประมาณ 10 – 20 ไร่ ไม่ได้มีนายทุนเข้ามาเป็นเจ้าของ และไม่มีโรงงานอุสาหกรรมอยู่ในพื้นที่หมูบ้าน ในส่วนของแหล่งน้ำธรรมชาติชุมชนหมู่ที่ 5 มีแหล่งน้ำธรรมชาติคือลำคลองอ้ายโตเป็นลำคลองขนาดกลางไหลผ่านหมูบ้าน ซึ่งสามารถเป็นแหล่งน้ำให้ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์ในการทำการเกษตรได้เป็นอย่างดี และเป็นแหล่งอาหารของชาวบ้านได้อีกทางหนึ่ง นอกจากมีลำคลองสายหลักไหลผ่านหมูบ้านแล้วยังมีเหมืองชลประธานตัดผ่านหมู่บ้านที่สามารถใช้ประโยชน์กับการประกอบอาชีพของชาวบ้านได้อีกทางหนึ่ง

สภาพปัญหาของชุมชน

โดยภาพรวมแล้วชุมชนหมู่ที่ 5 ในปัจจุบันต้องประสบกับปัญหาในหลายๆด้านที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ สาเหตุหลักๆเกิดจากสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะค่าครองชีพในด้านต่างๆที่ถีบตัวสูงขึ้นอย่างมากจนส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ที่ต้องทำงานหารายได้มาหล่อเลี้ยงครอบครัวมากขึ้นกว่าเดิมคนในครอบครัวที่สามารถทำงานได้ก็ต้องแยกย้ายกันออกไปหางานทำนอกพื้นเพื่อหารายได้เสริมให้ครอบครัวเพิ่มเติมจากอาชีพหลักที่ทำอยู่ ซึ่งมีรายได้ไม่แน่นอน และยังใช้ต้นทุนในการทำเยอะขึ้นกว่าเดิมจากสภาพทางเศรษฐกิจที่รัดตัวจนทำให้ชาวบ้านต้องห่างเหินจากครอบครัว และชุมชนเพื่อทุ่มเทให้กับการทำงานทั้งในชุมชน และนอกพื้นที่ ไม่ค่อยมีเวลาในการอยู่ร่วมกับครอบครัว ผู้สูงอายุและเด็กต้องอยู่บ้าน นานๆครั้งถึงจะได้อยู่พร้อมหน้ากัน ทำให้สถาบันครอบครัวอ่อนแอ และส่งผลกระทบไปเป็นวงกว้างจนถึงระดับชุมชน ซึ่งชาวบ้านต่างคนต่างอยู่ ทำให้สังคมเกิดช่องว่าง ความร่วมมือในด้านต่างๆที่เป็นกิจกรรมของชุมชนไม่ว่าจะเป็นงานประเภณีวันสำคัญต่างๆในแต่ละปีของชุมชนหรือการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมวันสำคัญก็ลดความเข้มแข็งลงไป ทั้งๆที่ในชุมชนได้มีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรต่างๆขึ้นเพื่อสร้างความสมัคคี และช่วยเหลือกัน มีทั้งกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเลี้ยงโค รวมไปถึงกองทุนหมู่บ้านกลุ่มต่างๆเหล่านี้ต่างมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการออมให้แก่สมาชิกและให้กู้เงินเพื่อประกอบอาชีพของชาวบ้านแต่ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาของชุมชนได้รอบด้าน

ปัญหาของชุมชนที่นำไปสู่การทำวิจัย

ปัญหาที่ชุมชนประสบมากที่สุดในปัจจุบันก็คือปัญหาของผู้สูงอายุของหมู่ที่ 5 ซึ่งมีจำนวนมากถึง 100 กว่าคนที่เป็นภาระทางสังคมทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน ซึ่งเมื่อลูกหลานไม่ค่อยมีเวลาในการดูแลได้อย่างเต็มที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุต้องตกอยู่ในสภาพที่น่าเป็นห่วงทั้งในด้านสุขภาพ และความเป็นอยู่ในด้านต่างๆ แม้ว่าปัจจุบันชุมชนหมู่ที่ 5 ได้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นเพื่อแก้ปัญหาในส่วนนี้แต่ด้วยปัจจัยหลายๆอย่างที่เข้ามาเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือของคนในครอบครัวผู้สูงอายุที่ไม่มีเวลาในการนำผู้สูงอายุไปร่วมกิจกรรม หรือผู้สูงอายุเองไม่ค่อยสนใจเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมฯ จนทำให้การดำเนินงานของชมรมไม่ค่อยประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร คณะกรรมการชมรมเองก็ไม่รู้ว่าจะหาวิธีการอย่างไรเพื่อแก้ปัญหาในการดูแลผู้สูงอายุของหมู่ที่ 5 ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องและเหมาะสมกับสังคมในยุคปัจจุบัน จึงทำให้ประเด็นต่างๆเหล่านี้ต้องนำไปสู่การศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางการดูแลผู้สูงอายุที่มีความเหมาะสมทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน ต่อไป

บทที่ 3
วิธีการดำเนินงาน

งานวิจัย เพื่อศึกษาแนวทางการดูแลผู้สูงอายุ ในระดับครัวเรือน และชุมชน ในเขตหมู่ที่ 5 บลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ได้มีการขับเคลื่อนกระบวนการทำงาน ขึ้นเมื่อวันที่ 17 อนมีนาคม 2549 โดยการขับเคลื่อนงานในกิจกรรมแรก ของโครงการ คือ การประชุมทีมวิจัย และ รึกษาของโครงการ เพื่อร่วมกันทบทวน และทำความเข้าใจ ถึงเป้าหมายในการดำเนินงานร่วมกัน ม่อีกครั้ง เพื่อให้ทีมงาน ได้มีความเข้าใจ ถึงขั้นตอนวิธีการดำเนินงาน ในแต่ละกิจกรรม นที่จะได้เริ่มการขับเคลื่อนกระบวนการในการทำงานในแต่ละขั้นตอนดังต่อไป

การประชุมทีมงานวิจัย ในครั้งนี้ เป็นการประชุมครั้งที่ 1 หลังจากโครงการได้รับการ ับสนุนงบประมาณ จาก (สกว.) ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบไปด้วย ทีมวิจัย 4 คน เจ้าหน้าที่ กโรงพยาบาลเขาชัยสน 3 คน ผู้ประสานงาน (สกว.) ภาคใต้ 1 คน ทีมวิจัยองค์ความรู้หมอพื้น น อำเภอเขาชัยสน 2 คน ที่จะอาสาเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงของโครงการ ประเด็นการพูดคุยในเวทีการ ะชุมในครั้งนี้ ก็จะเน้นการทำความเข้าใจ ร่วมกันถึงวิธีการทำงานวิจัยท้องถิ่น โดยคุณสมบูรณ์ ภาสกิจ ผู้ประสานงาน (สกว.)ภาคใต้ ซึ่งได้ทำความเข้าใจ ในส่วนของการทำงาน ที่ต้องอยู่ใน อบกติกา และข้อตกลง ในสัญญา โครงการ และการบริหารจัดการงบประมาณ ของโครงการ ที่ งใช้จ่ายให้เกิดประโยชน์ และมีประสิทธิภาพ มากที่สุด การทำงานวิจัย ต้องเน้นที่การหาแนวร่วม ส่วนเกี่ยวข้อง เข้ามารับรู้และร่วมขับเคลื่อนงานไปกับทีมวิจัยให้มากที่สุด เพื่อให้งานมีประสิทธิ พ และมีความต่อเนื่อง ทั้งในระดับชุมชน และระดับต่างๆที่จะได้มีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จาก วิจัย ในครั้งนี้

ต่อจากนั้น นายสมบูรณ์ ทิพย์นุ้ย ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ ในการทำงานวิจัย มาเป็นเวลา ายปี ก็ได้ให้ความรู้ ในส่วนของการทำงานวิจัย โดยใช้ประสบการณ์ที่ผ่านมา นำมาบอกเล่า าเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้ทีมวิจัย ผู้สูงอายุ หมู่ที่ 5 ได้นำไปปรับใช้กับงานวิจัยของตัวเอง ไม่ว่า เป็นการทำงานเป็นทีม หรือการประสาน แนวร่วมในการดำเนินงาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ เป็นสิ่งที่ต้อง วามสำคัญ ให้มากต่อการทำงานวิจัย

จากนั้นนายพนม สังข์สินเลิศ ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานวิจัยท้องถิ่นอีกคนหนึ่ง ก็ได้นำ ประสบการณ์ในการทำงานมาแลกเปลี่ยน เรียนรู้ กับทีมวิจัย ของหมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน ะเด็นแลกเปลี่ยน ก็จะเป็นในส่วนของการทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่งส่วนนี้ คือหัวใจหลักของการทำ ง ท้องถิ่น โดยเฉพาะหัวหน้าทีมวิจัย ซึ่งเป็นตัวหลักในการทำงาน ต้องมีความอดทนเป็นอย่าง าในการทำงาน เพราะต้องดูแล ทั้งลูกทีมและ รับผิดชอบในหลายๆด้าน และที่สำคัญ คือการแบ่ง

บทบาทหน้าที่ในการทำงาน ร่วมกัน การแบ่งหน้าที่ต้องเน้นความถนัดของทีมวิจัย แต่ละคนเป็นหลัก เพื่อให้การทำงานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ต่อจากนั้น เมื่อได้มีการทำความเข้าใจ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กันพอสมควร แล้ว ทีมวิจัย ผู้สูงอายุของหมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสนก็ได้ดำเนินการในเรื่องของการแบ่งบทบาทหน้าที่ใน การทำงาน โดยใช้ความถนัดของทีมวิจัย แต่ละคนมาเป็นผู้รับหน้าที่ในแต่ละเรื่อง ซึ่งประกอบไป ด้วย ฝ่ายบัญชี การเงิน เหรัญญิก ฝ่ายจัดเก็บเอกสาร ฝ่ายประสานงาน และทีมลงพื้นที่เก็บข้อมูล ในส่วนของคณะที่ปรึกษา ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลเขาชัยสน ก็จะช่วยในส่วนของข้อมูลทาง ด้านวิชาการ เพื่อให้การทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

หลังจากที่ได้มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงานเสร็จแล้ว ก็ได้มีการ เตรียมการในการขับ เคลื่อนงานในกิจกรรมต่อไป ซึ่งเป็นกิจกรรมการจัดเวทีประชุม กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง ในการ ดำเนินงาน และเป็นการประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจโครงการต่อไป

กิจกรรมที่ 2 จัดเวทีประชุม ทำความเข้า ใจ ผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน ของโครงการ และเป็นการ หาแนวร่วมในการขับเคลื่อนงานร่วมกัน การจัดเวทีในครั้งนี้ ได้รับความสนใจจากชาวบ้านในหมู่ที่ 5 และองค์กรภายนอกชุมชน เป็นอย่างมาก มีผู้เข้าร่วมเวที ประมาณ 100 กว่าคน ซึ่งมีทั้งผู้นำชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุ ชาวบ้านในชุมชน เจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลเขาชัยสน ตัวแทนจากองค์การบริหาร ส่วนตำบลเขาชัยสน บรรยากาศในการจัดประชุมเต็มไปด้วยความอิ่มแย้มแจ่มใส และความอบอุ่น โดยเฉพาะ กลุ่มผู้สูงอายุ ที่ได้เข้ามาร่วมเวที ประมาณ 50 คน ที่ดูแล้วรู้สึกว่าทุกท่านมีความสุขมากที่ ได้มีโอกาสมาพบปะพูดคุยร่วมกันตามประสาผู้สูงอายุ ซึ่งโอกาสที่จะได้มาพบกันหลายๆ คนในครั้ง เดียวกันหายากมากสำหรับผู้สูงอายุในสมัยนี้ เมื่อได้มาพบกันก็ได้พูดคุยกันถามทุกข์สุขต่อกัน แล้วก็ ทำให้เกิดความสบายใจ ได้ในระดับหนึ่ง

การประชุมในครั้งนี้ ได้เริ่มขึ้น เวลา 10.00 น. เปิดประชุมโดย นายเอิบ ยางลูง รองนายกองค์ การบริหารส่วนตำบลเขาชัยสน รองนายกฯ ได้กล่าวแสดงความยินดี ที่ทีมวิจัยได้มีแนวคิดที่จะร่วม กันศึกษาถึงแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนขึ้น ท่านบอกว่าเป็นสิ่งที่ดี เพราะสังคมในปัจจุบัน กำลังให้ความสนใจในเรื่องของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่อย่างหนึ่งของสังคมไทย มีหลายๆ หน่วย งานกำลังได้เริ่มการดำเนินงาน ที่จะช่วยเหลือผู้สูงอายุในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น กระทรวงสาธารณ สุข กระทรวงพัฒนาสังคม และ อบต. เองก็ได้มีการดำเนินงานในเรื่องเหล่านี้อยู่ ไม่ว่าจะเป็น การ จัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ การช่วยเหลือด้านสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ และการให้บริการด้านสุขภาพ แต่ ก็ไม่สามารถทำได้อย่างครอบคลุม และเกิดความเหมาะสมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากนัก มาวันนี้ ทีม

วิจัยผู้สูงอายุ หมู่ที่ 5 ได้มีการศึกษาเรื่องนี้อย่างจริงจังก็นับว่าเป็นเรื่องที่ ดี เพราะจะได้นำไปสู่แนวทางการดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนต่อไป และสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ชุมชนอื่นๆได้มาศึกษาดูงานต่อไป

หลังจาก ประธาน ได้เปิดประชุมเสร็จ กิจกรรมต่อจากนั้น หัวหน้าทีมวิจัย ก็ได้มีนำเสนอถึงความเป็นมาและสาเหตุที่ต้องทำวิจัย เกี่ยงกับผู้สูงอายุ และรวมไปถึง วัตถุประสงค์ ในการจัดทำโครงการให้ผู้เข้าร่วมเวทีได้รับรู้ ทุกขั้นตอนในการดำเนินงานตามโครงการ ต่อจากนั้น เป็นการจัดเวทีการเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในเวที โดยใช้หัวข้อเสวนาในประเด็น ความเปลี่ยนแปลงของชุมชนหมู่ที่ 5 บ้านตกเขาจากอดีต ถึงปัจจุบัน เป็นอย่างไร การนำเอาประเด็นนี้มาแลกเปลี่ยนในเวทีก็เพื่อต้องการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างคนรุ่นเก่าที่เป็นผู้สูงอายุ กับคนรุ่นใหม่ที่เป็นลูกหลาน ได้มองเห็นถึงความแตกต่างๆของสังคม เมื่อในอดีต กับสังคมปัจจุบัน ว่ามันแตกต่างกันอย่างไร และมีด้านไหนบ้างที่สังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

วิธีการเสวนาในครั้งนี้ ทีมวิจัย ได้เชิญ ผู้สูงอายุที่มีความอาวุโสของชุมชน ที่มีอายุ 70 – 85 ปี จำนวน 4 ท่านที่ได้มาร่วมกันบอกเล่าวิเคราะห์ให้เห็นถึงความแตกต่าง ของสังคมจากอดีต ถึงปัจจุบัน ผู้เฒ่าทั้ง 4 ท่าน ได้ร่วมกันบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของวิถีชีวิตของชาวบ้านหมู่ที่ 5 ตั้งแต่เมื่อประมาณ 50 ปี ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งแบ่งออกเป็นด้านต่างๆได้ดังนี้

ความเปลี่ยนแปลงจากอดีต ถึงปัจจุบันของชุมชนหมู่ที่ 5 บ้านตกเขา

ด้านสังคม

ชาวบ้านหมู่ที่ 5 เมื่อในอดีต อาศัยอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุข อยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยกันตลอดโดยไม่มีการแบ่งแยก อยู่แบบเครือญาติ มีความเอื้ออาทรต่อกัน โดยไม่มีระบบทุนนิยมเข้ามาเกี่ยวข้องเหมือนสังคมปัจจุบัน และที่สำคัญชาวบ้าน ไม่เป็นหนี้ และอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว แบบพอเพียง มีกิน มีใช้ ครอบครัวอยู่พร้อมหน้า พ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่าตายาย

ความสัมพันธ์ กับเพื่อนบ้านก็จะเต็มไปด้วยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บ้านไหนมีงานบุญ งาน แต่งหรือพิธีต่างๆ ก็จะมีเพื่อนบ้านมาช่วยเหลือกันอย่างเต็มที่ ทั้งด้านแรงกาย และข้าวของเครื่องใช้ ใครมีก็เอาไปช่วยในงานกันอย่างเต็มที่ โดยไม่คิดเป็นมูลค่า นอกจากนี้ ในช่วงของการทำนา หรือทำไร่ก็จะมีการช่วยเหลือกันแบบผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันจนเสร็จ ซึ่งจะมีความแตกต่าง กับสังคมปัจจุบัน มากอย่างเห็นได้ชัด สังคมปัจจุบัน ผู้คนต่างคนต่างอยู่ ชาวบ้านมีหนี้สินมากขึ้น มีระบบทุนนิยมเข้ามาเกี่ยวข้องมากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน และครอบครัวมีความเหินห่างกัน

มากขึ้น พ่อ แม่ ลูก หลาน ปู่ย่า ตายาย มีการอยู่ร่วมกัน น้อยมาก เพราะต่างคนต่างต้องทำงาน บ้านไหนมีงาน หรือกิจกรรมต่างๆก็จะใช้เงินเข้ามาเกี่ยวข้องใน การช่วยเหลือกันมากกว่า ทำให้ความสัมพันธ์ทางด้านจิตใจของชาวบ้านลดน้อยลง การช่วยเหลือในกิจกรรมทางการเกษตร ก็แทบจะไม่มีเหลือให้เห็นในสังคมปัจจุบัน นี่คือความเปลี่ยนแปลงส่วนหนึ่งระหว่างอดีต และปัจจุบัน

ด้านการประกอบอาชีพ

ชาวบ้านในหมู่ที่ 5 บ้านตกเรา ในสมัยก่อนชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ทำนา เป็นหลัก นอกจากนั้นก็เป็นอาชีพทำสวน เลี้ยงสัตว์ รองลงมา การทำนาในสมัยก่อน ต้องทำโดยใช้แรงงานคน เป็นหลัก การไถนาก็จะไถกับวัว หรือควายไม่ค่อยมีควายเหล็ก เหมือนปัจจุบัน ต้นทุนในการผลิต ก็น้อยมาก เพราะใช้วัตถุดิบ ที่มีอยู่ในชุมชน เป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็น ปุ๋ย ก็จะนำมาจาก มูลวัว ควาย หรือมูลค้างคาวที่มีอยู่ในถ้ำเขาชัยสน ซึ่งมีอยู่มากมาย และพอเพียงกับความต้องการของชาวบ้าน การดำนา หว่านข้าวก็จะมีเพื่อนบ้านมาช่วยตลอดจนถึงการเก็บเกี่ยว แต่ในปัจจุบันชาวบ้านที่ทำนาหันมาใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น และที่สำคัญ ไม่มีการนำเอาวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ กลับเอาปุ๋ยเคมีมาใช้แทน ทำให้ต้นทุนในการผลิต สูงขึ้นหลายเท่าตัว จนปัจจุบันชาวบ้านต้องเลิกทำนาไปแล้วหลายคน เพราะทนแบกภาระทั้งค่าจ้างแรงงานในการเก็บเกี่ยวและภาระด้านอื่นๆไม่ไหว

ด้านอาหารการกิน

สมัยก่อนหมู่ที่ 5 มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ มากไม่ว่าจะเป็นลำคลองที่ไหลผ่านหมู่บ้าน ที่เต็มไปด้วยพันธ์สัตว์น้ำนาๆชนิด มีหนองน้ำตามทุ่งนาที่เต็มไปด้วยผักตามธรรมชาติ ที่สามารถเก็บกินได้ทั้งปีและปลอดสารพิษด้วย ชาวบ้านจะซื้อของบางอย่างที่ จำเป็นที่หาไม่ได้ในชุมชนเท่านั้น ซึ่งแตกต่างกับ ปัจจุบันที่ชาวบ้านต้องซื้ออาหารการกินเกือบทุกอย่างก็ว่าได้ เพราะแหล่งอาหารในธรรมชาติลดน้อยลงแทบไม่เหลือ เนื่องจากปัจจัยหลายๆอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการหาปลาด้วยวิธีการที่ทำให้สัตว์น้ำลดลงอย่างรวดเร็ว ผักที่ขึ้นอยู่ตามแหล่งธรรมชาติก็หมดลงไปเพราะชาวบ้านเปลี่ยนสภาพเป็นการปลูกพืชทางเศรษฐกิจอื่นๆทดแทน และนำเอาสารเคมีมาใช้กันมาก จนผักปลาหลายๆชนิดต้องสูญพันธ์ ถึงแม้จะมีหลงเหลืออยู่บ้างก็ไม่สามารถเก็บมาทำอาหารได้ เพราะมีสารพิษตกค้าง จนไม่มีใครกล้าเก็บมากิน นี่ก็เป็นความเปลี่ยนแปลงอีกด้านหนึ่งที่มองเห็นได้ชัดเจน

ความเปลี่ยนแปลงทางด้าน การคมนาคม

สมัยก่อน การคมนาคม หรือการสื่อสาร ยังไม่เจริญก้าวหน้าเหมือนในปัจจุบัน ชาวบ้านจะเดินทางไปไหนมาไหนแต่ละครั้ง ก็ต้องอาศัยการเดินเท้าเป็นหลัก เส้นทางในการคมนาคมก็ไม่มีถนน มีแต่เส้นทางเล็กๆ ที่พอจะเดินได้และสามารถใช้วัวควายบรรทุกของหรือสินค้าทางเกษตร ไปขาย ในเมืองเท่านั้น สองข้างทางเต็มไปด้วยต้นไม้ใหญ่ แลป่าทึบ และฝูงสัตว์ป่าหลายชนิด สมัยก่อนชาวบ้านจะ ปลูกศาลาเอาไว้ข้างทางเดิน หลายๆหลัง เพื่อเอาไว้พักแรม หรือแวะกินอาหารระหว่างทางในแต่ละครั้ง สมัยก่อนถ้าจะไปธุระบ้านญาติ หรือเพื่อนบ้านที่อยู่ห่างไกล ก็ต้องนอนค้างคืนอยู่บ้านญาติครั้งละ 1 ถึง 2 วัน ถึงจะเดินทางกลับ ในส่วนนี้ก็เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ และคนในครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง สำหรับเครื่องมือสื่อสารในสมัยก่อน ก็จะใช้การตีเกราะ ซึ่งทำมาจากไม้ไผ่ เวลาตี จะมีเสียงดัง ส่วนมากผู้ใหญ่บ้านจะใช้ในการเรียกประชุมชาวบ้าน หรือเวลาที่มีเหตุการณ์ต่างๆเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ซึ่งจะมีความแตกต่างกับสมัยปัจจุบันมาก ที่มีทั้งรถยนตร์ รถมอ เตอร์ไซและเครื่องมือสื่อสารอื่นๆเช่นโทรศัพท์ หอ กระจายข่าว และอื่นๆอีกมากมายที่เข้ามาอำนวยความสะดวกให้แก่ชาวบ้าน ซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านี้ ก็จะมีทั้งประโยชน์ และโทษ อยู่รวมกันถ้าหากใช้ไปในทางที่ไม่ถูกต้อง และที่มองเห็นได้ชัดก็คือทำให้ความใกล้ชิดทางด้านครอบครัวลดน้อยลง เพราะจะธุระก็แค่โทรศัพท์ ไปก็เสร็จแล้วทำให้ความใกล้ชิดของคนในครัวเรือนต้องเกิดช่องว่างระหว่างกันมากขึ้น

ความเปลี่ยนแปลงทางด้านการดูแลรักษาสุขภาพ

การดูแลรักษาสุขภาพของชาวบ้าน หมู่ที่ 5 ในสมัยก่อน ไม่มีโรงพยาบาล หรือสถานีอนามัยเหมือนสมัยปัจจุบัน เมื่อก่อนถ้ามีการเจ็บป่วยขึ้นในหมู่บ้าน ชาวบ้านจะอาศัยการรักษาโรคต่างๆกับหมอพื้นบ้านที่มีอยู่ในชุมชน เป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นหมอยาสมุนไพร หมอนวด หมอตำแย หรือหมอพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งการใช้บริการกับหมอพื้นบ้านเป็นที่นิยมของชาวบ้านมาก เพราะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ทุกอย่างมีพร้อมอยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็น สมุนไพร ชนิดต่างๆเมื่อก่อนมีอยู่มากมายในชุมชน แต่มาสมัยปัจจุบันความสะดวกสบายในการให้บริการด้านสุขภาพมีมาก ที่จะอำนวยความสะดวกให้ชาวบ้าน มีทั้งสถานีอนามัย และโรงพยาบาล ที่อยู่ใกล้ชุมชน และการคมนาคมก็สะดวกสบาย จนปัจจุบันชาวบ้านต่างก็มองไม่เห็นถึงความสำคัญของหมอพื้นบ้านและสมุนไพรในชุมชน ทำให้สมุนไพรถูกทำลาย จนสูญหายไปมาก หมอพื้นบ้านก็ขาดการสืบทอดความรู้เอาไว้ จนทำให้ภูมิปัญญาทางการแพทย์พื้นบ้านต้องสูญหายไปด้วย

ความเปลี่ยนแปลงทางด้านประเพณี วัฒนธรรมในชุมชน

ชาวบ้านในหมู่ที่ 5 บ้านตกเขา เมื่อในอดีต หลังจากเสร็จภาระกิจในการทำนา และยามว่าง ก็จะรวมกลุ่มกันร้องรำทำเพลงกันอย่างสนุกสนาน ไม่ว่าจะเป็น มโนราห์ เพลงบอก ลิเกป่า และเล่นสะบ้า เตะตะกร้อหวาย ซึ่งเป็นการละเล่นแบบพื้นบ้านที่สร้างความสำพันธ์และความสามัคคี ตลอดถึงการทำให้สุขภาพแข็งแรงด้วย ชาวบ้านสมัยก่อน เมื่อทำนาเกี่ยวข้าวเสร็จ ก็จะนิยมให้ลูกหลาน นำเอาข้าวสารใหม่ ที่ได้จากการเก็บเกี่ยวเมื่อนำมาข้อมมือ แล้วก็จะนำเอาข้าวสารไปให้ผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อแสดงถึงความรัก และการเอาใจใส่ต่อผู้มีพระคุณ และในสมัยก่อน ผู้ชายที่อยู่ในชุมชนคนไหนก็ตามเมื่ออายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ ก็จะต้องบวชเป็นพระ อย่างน้อย 1 พรรษา และก่อนที่จะบวชต้องไปขอขมาผู้สูงอายุที่เป็นทั้งญาติ หรือไม่ใช่ญาติก็ตาม การขอขมาก็ต้องเดินไปขอขมาทุกบ้านเพื่อขอขมาลาโทษ ในสิ่งที่เคยล่วงเกินไป ซึ่งเป็นภาพที่มองแล้วน่าประทับใจมาก นอกจากนี้ เมื่อก่อนหนุ่มสาวคู่ไหนจะแต่งงานกัน หลังแต่งงานก็จะทำการไปกราบไหว้ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน เพื่อขอพรจากผู้หลักผู้ใหญ่ในชุมชนจนครบทุกคน เมื่อถึงงานบุญประจำปีของทุกปี เช่นงานบุญเดือนสิบ สงกรานต์ ลูกหลานในครอบครัวทุกคน ก็จะร่วมกันจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการแสดงถึงความเคารพนับถือผู้สูงอายุ ทั้งที่ที่ชีวิตอยู่ หรือล่วงลับไปแล้ว อย่างต่อเนื่อง แต่ในยุคปัจจุบันสิ่งต่างๆเหล่านี้ แทบไม่มีเหลือให้เห็นอีกเลย ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง จากภาพรวมโดยสรุปแล้วสิ่งที่ผู้เฒ่าทั้ง 4 ท่านได้บอกเล่าถึงเหตุการ และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของชุมชนหมู่ที่ 5 บ้านตกเขา ก็จะสามารถมองเห็นภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างได้เป็นอย่างดี

หลังจากที่เวทีการเสวนาในหัวข้อความเปลี่ยนแปลงของชุมชนหมู่ที่ 5 จบลง ขั้นตอนต่อจากนั้น ในที่ประชุม ก็ได้มีโอกาส ได้เรียนรู้ ถึงแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุ ที่ให้ความรู้โดย ทีมงานเจ้าหน้าที่ จากโรงพยาบาลเขาชัยสน จำนวน 3 ท่านที่ได้เข้ามาให้ความรู้ในครั้งนี้ ประเด็นการให้ความรู้ ก็จะเป็นแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุด้วยตนเองโดยเฉพราะในเรื่องของการดูแลรักษาสุขภาพที่ใช้หลักการ 6 อ. ซึ่งแต่ละ อ.จะมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

อ.ที่ 1 อาหารการกิน

ผู้สูงอายุทุกคนต้องให้ความสำคัญในเรื่องของการกินอาหาร เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับวัย ซึ่งต้องกินให้ครบ 5 หมู่ ก็จะทำให้ร่างกาย แข็งแรงอยู่เสมอ

อ.ที่ 2 การออกกำลังกาย

คนในวัยสูงอายุ ต้องอาศัยการออกกำลังกาย เพื่อให้ร่างกายแข็งแรงอยู่เสมอ แต่ต้องเป็นการออกกำลังกายที่มีความเหมาะสมกับวัยสูงอายุ เช่น การเต้นแอโรบิค ในท่าง่ายๆ การรำไม้พรอง หรืออื่นๆที่เหมาะสมกับวัย

อ. ที่ 3 อารมณ์

การทำให้อารม และจิตใจ ที่แจ่มใส อยู่เสมอก็เป็นเรื่องที่สำคัญ สำหรับผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นการดูทีวี การไปวัดทำบุญ หรือการฟังธรรม นั่งสมาธิเป็นต้น

อ. ที่ 4 อาโรคยา

การไม่มีโรค คือปัจจัยสำคัญของคนในวัยสูงอายุ ต้องหมั่นดูแลตัวเองไม่ให้มีอาการเจ็บป่วยเข้ามาในชีวิตให้มากที่สุด

อ. ที่ 5 สิ่งแวดล้อม

ผู้สูงอายุ ต้องหมั่นดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้ตัวเองอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็น ร่างกาย เสื้อผ้า และความสะอาดในบ้าน บริเวณบ้าน ต้องหมั่นคอยทำความสะอาดอยู่เสมอ

อ. ที่ 6 อบายมุข

ผู้สูงอายุ ไม่ควรตกเป็นทาสของอบายมุข ไม่ว่าจะเป็นการเล่นการพนัน กินเหล้า หรือสูบบุหรี่ เป็นต้น

หลังจากเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลเขาชัยสน ได้ให้ความรู้ถึงแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว หัวหน้าทีมวิจัย ก็ได้กล่าวขอบคุณผู้ เข้าร่วมเวทีในครั้งนี้ และกล่าวปิดประชุม

สรุปผลที่ได้จากการจัดเวที

1. ผู้เข้าร่วมเวที ได้มีความเข้าใจในการจัดทำโครงการวิจัยในครั้งนี้
2. ผู้เข้าร่วมเวทีได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิต ของคนในอดีต และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของชุมชน
3. ผู้เข้าร่วมเวทีที่เป็นผู้สูงอายุ ได้เรียนรู้ถึงวิธีการดูแลตนเองด้วยการใช้ หลัก 6 อ.มาใช้ในชีวิตประจำวัน
4. ได้แนวร่วมในการขับเคลื่อนงานในระดับชุมชน มากขึ้น
5. ได้ทีมอาสาสมัครที่เป็น อ ส ม.ในพื้นที่เข้ามาช่วยในการจัดเก็บข้อมูลต่างๆ

ปัญหาอุปสรรคในการจัดเวที

1. ทีมวิจัยยังมีประสบการณ์น้อยในการทำกระบวนการในเวที

2. ผู้เข้าร่วมประชุมที่เป็นผู้สูงอายุไม่ค่อยเข้าใจ เพราะการสื่อไม่ค่อยได้ยิน

ข้อเสนอแนะในเวที

1. ทีมวิจัยควรมีคนจดบันทึกข้อมูลต่างๆในเวทีให้มากกว่า 1 คน

.ทีมวิจัย ควรมีการอบรมพัฒนาการพูด และการลำดับขั้นตอนในการประชุมให้มากกว่านี้

กิจกรรมที่ 3. จัดเวทีสรุปบทเรียนผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของชมรมผู้สูงอายุ หมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน

การจัดเวทีสรุปผลการดำเนินงาน และบทเรียนการทำงานที่ผ่านมาของชมรมผู้สูงอายุ หมู่ที่ 5 เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการทำวิจัยในครั้งนี้ เพราะใน 1 ปีที่ผ่านมาชมรมผู้สูงอายุที่จัดตั้งขึ้น ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากนัก ด้วยสาเหตุและปัจจัยหลายๆ อย่างที่เข้ามาเกี่ยวข้อง การสรุปบทเรียนผลการดำเนินงานจึงเป็นทางออกที่ดีอย่างหนึ่งต่อการที่จะพัฒนาชมรมให้มีคุณภาพต่อไป

การจัดเวทีในครั้งนี้ มีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมเวที ที่ประกอบไปด้วย คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ สมาชิกของชมรมผู้สูงอายุ ประมาณ 30 คน ที่ปรึกษาชมรม ที่เป็นเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลเขาชัยสน 2 คน ที่ปรึกษาทีมวิจัย 4 คน ทีมวิจัย 5 คน อ ส ม 10 คน ที่เข้าร่วมประชุม

การประชุมได้เริ่มขึ้นในเวลา 10.00 น. เปิดประชุมโดย ประธานชมรมผู้สูงอายุหมู่ที่ 5 แหลังจากเปิดประชุมเสร็จประธานชมรม ก็ได้มีการนำเสนอผลการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุหมู่ที่ 5 ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา โดยเริ่มจากความเป็นมาของชมรม คือชมรมผู้สูงอายุ หมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน ได้มีการจัดตั้งขึ้นเมื่อเดือน มกราคม 2548 ร่วมจัดตั้งโดยแกนนำหรือผู้นำชุมชนในหมู่ที่ 5 ซึ่งมีโครงสร้างการบริหารจัดการ ที่มีคณะกรรมการ 6 คน มีสมาชิกแรกก่อตั้ง 20 คน มีคณะเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลเขาชัยสน เป็นที่ปรึกษา 2 คน ต่อมามีผู้สูงอายุให้ความสนใจเข้าร่วมชมรมเพิ่มขึ้น จากเดิม 20 คน เป็น 40 คนในปัจจุบัน ซึ่งในจำนวนผู้สูงอายุที่มีอยู่ในหมู่บ้าน ประมาณ 130 คน กฎระเบียบในการเป็นสมาชิกของชมรม ต้องเสียค่าทำเนียมแรกเข้า 50 บาท และเงินสำหรับเป็นทุนในการช่วยเหลือสมาชิกที่เสียชีวิต อีก 100 บาทรวมค่าใช้จ่ายทั้งหมด 150 บาทต่อคน

กิจกรรมหลักของชมรมที่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในแต่ละเดือน

1.ให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพแก่สมาชิก โดยเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาล

2.มีการนั่งสมาธิ สวดมนต์ไหว้พระร่วมกัน

3.มีการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

4.มีการตรวจสุขภาพ ผู้สูงอายุ

หลังจากที่ประธานชมรมได้นำเสนอถึงความเป็นมาของชมรมผู้สูงอายุ หมู่ที่ 5 ให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับทราบเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ต่อจากนั้น นางสาว บุญรมย์ รุ่งเรือง ซึ่งเป็นที่ปรึกษาของชมรม และเป็นเจ้าหน้าที่ จากโรงพยาบาลเขาชัยสน ก็ได้นำเสนอ ถึงผลการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุที่ผ่านมาในรอบ 1 ปี ซึ่งการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุก็เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายกระทรวงสาธารณสุข ก็ต้องยอมรับว่าส่วนหนึ่งในกิจกรรมของชมรมนั้น เป็นการทำตามแนวคิดที่มาจากหน่วยงานของรัฐ แต่ก็ได้มีการนำเสนอในที่ประชุมของชมรม ก่อนที่จะนำไปใช้เป็นกิจกรรมหลักของชมรม และเป็นที่ยอมรับของคณะกรรมการ และสมาชิกก่อนแล้ว แต่เมื่อได้มีการดำเนินกิจกรรมจริงๆ ก็พบปัญหาในการดำเนินงานเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในส่วนของความร่วมมือจากสมาชิกของชมรม ซึ่งมาร่วมกิจกรรม ในแต่ละครั้งน้อยมาก ซึ่งในแต่ละเดือนจะมีสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมเพียง 10 กว่าคน ซึ่งไม่ถึงครึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ในส่วนนี้ก็จะเป็นปัญหาหลักในการดำเนินงาน ของเจ้าหน้าที่ และคณะกรรมการของชมรม อีกปัญหาหนึ่งก็คือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุ ในหมู่ที่ 5 ซึ่งถ้าดูจากข้อมูลจำนวนผู้สูงาอายุแล้วจะมีถึง 100 กว่าคน แต่มีผู้สนใจเข้าร่วมชมรม เพียง 40 กว่าคนเท่านั้น ยังไม่ถึงครึ่งของจำนวนผู้สูงอายุที่มีอยู่ในหมู่บ้าน ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดูแลผู้สูงอายุ เป็นอย่างมาก ทั้งหมดนี้คือปัญหาหลัก ของชมรมที่มองเห็นได้อย่างชัดเจนจากการดำเนินงานที่ผ่านมา ด้วยสาเหตุเหล่านี้ทางคณะกรรมการของชมรมจึงได้จัดให้มีการประชุมเพื่อสรุปผลการดำเนินงาน และทบทวนกระบวนการทำงานทั้งหมด เพื่อค้นหาปัญหา และแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน ซึ่ง วันนี้ก็นับว่าเป็นโอกาสดี ที่ได้มีสมาชิกของชมรมเข้าร่วมประชุม เกือบร้อยเปอร์เซ็น ถือว่ามากที่สุด ที่ได้มีการประชุมในแต่ละเดือน และเป็นโอกาสที่ดี ที่ทางคณะทีมวิจัย ได้คิดทำวิจัยแนวทางการดูแลผู้สูงอายุขึ้นในหมู่บ้านของเรา จึงอยากให้สมาชิกที่เข้าร่วมประชุมในวันนี้ ได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอปัญหาต่างๆ และรวมไปถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน ให้มากที่สุดเพื่อจะได้นำไปพัฒนาชมรมให้ประสิทธิภาพต่อไป

จากนั้นนาย สมพงษ์ อรุณรัตน์ ประธานชมรม และหัวหน้าทีมวิจัย ก็ได้ทำความเข้าใจถึงภาระหน้าที่ของทุกท่านที่เข้าร่วมประชุมในวันนี้ โดยจะต้องช่วยกันทบทวนถึงปัญหาที่เป็นอยู่ของชมรม และจะต้องร่วมกันเสนอความคิดถึงแนวทางในการดำเนินงานของชมรมที่มีความเหมาะสม และยั่งยืน จากนั้นก็ได้มีการแบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 2 กลุ่ม เพื่อความสะดวกในการระดมความคิดเห็น ให้เกิดความหลากหลาย ยิ่งขึ้น การแบ่งกลุ่มย่อยในแต่ละกลุ่มจะประกอบไปด้วย อ ส ม ผู้สูงอายุ ทีม

วิจัย คณะกรรมการชมรม โดยมี ทีมพี่เลี้ยง และเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาล เป็นวิทยากรกระบวนการในแต่ละกลุ่ม ซึ่งเมื่อแต่ละกลุ่มได้มีการระดมความคิดร่วมกัน ในกลุ่มเรียบร้อยแล้วก็ได้มีการส่งตัวแทนของแต่ละกลุ่มย่อยมานำเสนอประเด็นต่างๆให้ที่ประชุมใหญ่ได้ร่วมกันวิเคราะห์ร่วมกันอีกครั้ง ซึ่งเมื่อที่ประชุมได้สรุปออกมาแล้วก็ได้ประเด็นต่างๆทั้งในด้านปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาโดยภาพรวมดังต่อไปนี้

ด้านประเด็นที่เป็นปัญหาในการดำเนินงาน

1.คณะกรรมการชมรมไม่ค่อยมีความพร้อมในการดำเนินงานของชมรม

2.คณะกรรมการชมรมขาดความพร้อมในการเข้าร่วมประชุมประจำเดือน

3.คณะกรรมการไม่ค่อยมีความเข้าใจ ถึงเป้าหมายในการดำเนินงานของชมรมมากนัก

4.ขาดผู้นำที่มีความเสียสละอย่างจริงจัง

5.สมาชิกให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของชมรมน้อยเกินไป

6.สมาชิกในครัวเรือนไม่ค่อยมีเวลาในการ รับ ส่ง ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมของชมรม

7.ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องเอาเวลาไปเลี้ยงหลานจึงไม่ค่อยมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมชมรม

8.ผู้สูงอายุไม่มีเงินในการเสียค่าสมัคเข้าเป็นสมาชิกชมรม

9.ผู้สูงอายุบางส่วนไปเข้าเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุของโรงพยาบาล

10. ผู้สูงอายุบางส่วน มีอายุมากเกินไป และสุขภาพมีปัญหาไม่สามารถเข้าร่วมชมรมได้

11. ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ในการสร้างความเข้าใจให้ผู้สูงอายุมองเห็นความสำคัญในการเข้าร่วมชมรม

12. การสวดมนต์ ในแต่ละครั้งผู้นำสวดมนต์กับผู้ตามไม่ค่อยมีความพร้อม

13.ค่าสมัคเข้าเป็นสมาชิกชมรมสูงเกินไป

14.การนั่งสมาธิในแต่ละครั้ง มีสิ่งรบกวน ทำให้จิตใจไม่มีความสงบเต็มที่

15. กิจกรรมของชมรม ไม่ค่อยเหมาะสมกับผู้สูงอายุในบางส่วน ที่มีอายุมาก

16. ขาดการสนับสนุนให้มีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นกิจกรรมของชมรม

17. ขาดการสนับสนุนกิจกรรมที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างผู้สูงอายุและคนในครอบครัว

ประเด็นที่เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานของชมรม

1. ให้มีคณะกรรมการที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่อย่างจริงจัง เพื่อให้ชมรมได้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. คณะกรรมการต้องมีความเสียสละในการทำงานส่วนรวม
3. ให้มีการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถให้แก่กรรมการชมรมอย่างต่อเนื่อง
4. ให้ผู้นำรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชมรม
5. ลดค่าสมัครในการเข้าเป็นสมาชิกชมรมลงให้น้อยกว่าเดิมหรือเปิดรับสมาชิกที่ไม่มีรายได้ฟรี
6. เพิ่มการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความเข้าใจให้สมาชิกในครอบครัว และผู้สูงอายุมีความเข้าใจการจัดตั้งชมรมมากขึ้น
7. จัดทำคู่มือการสวดมนต์ แจกสมาชิกทุกคน เป็นแบบฉบับของชมรมเพื่อ ให้เกิดความพร้อมในการสวดมนต์
8. ให้มีการออกหนังสือเชิญประชุมทุกเดือน เพื่อกันสมาชิกลืม
9. จัดให้มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น แขนงต่างๆ ให้เป็นกิจกรรมเสริมของชมรม
10. จัดเลี้ยงอาหารผู้สูงอายุอย่างน้อยเดือนละครั้ง
11. สร้างความเข้าใจสมาชิกในครัวเรือน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชมรมให้มากขึ้น
12. ให้มีการตรวจสุขภาพ อย่างต่อเนื่องและติดตามประเมินผล
13. ให้หมอนวดพื้นบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการผู้สูงอายุในแต่ละเดือน
14. ให้มีการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ โดยคณะกรรมการ และเจ้าหน้าที่ สำหรับผู้สูงอายุที่ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้
15. ให้มีการจัดสวัสดิการให้สมาชิกที่มีความหลากหลายกว่าเดิม
16. ให้มีการรับ ส่ง สมาชิกที่ไม่มีพาหนะ ในการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม
17. ให้มีการจัดหาสถานที่ในการนั่งสมาธิที่มีความเหมาะสม ไม่มีสิ่งรบกวน

จากผลสรุปที่ได้จากการมีส่วนร่วม ในการระดมความคิดที่มีความหลากหลาย ทำให้คณะกรรมการ ที่ปรึกษา และสมาชิกทุกคนได้มองเห็นสภาพปัญหา และแนวทางแก้ไข ของการดำเนินงานของชมรมได้อย่างชัดเจน การประชุมสรุปผลการดำเนินงานร่วมกัน ในครั้งนี้สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในส่วนของแนวทางในการดำเนินงานของชมรมที่สามารนำไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้ชมรมได้มีความเข้มแข็งมากขึ้น เป็นที่ยอมรับของสมาชิกและ บุคคลรอบข้าง ได้อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

กิจกรรมที่ 4 การประชุมทีมวิจัย ที่ปรึกษาและอาสาสมัค เพื่อร่วมกันวางแผนในการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ ในพื้นที่หมู่บ้าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การประชุมในครั้งนี้ ผู้

เข้าร่วมประชุม ประกอบไปด้วย ทีมวิจัย 5 คน ทีมอาสาสมัคที่เป็น อ.ส.ม. ในหมู่บ้าน 10 คน ที ปรึกษา 2 คน พี่เลี้ยง 2 คน ผู้ประสานงาน สกว. 1 คน วัตถุประสงค์ในการประชุม ก็เพื่อต้องการ ทำความเข้าใจในการทำงานร่วมกันระหว่างทีมวิจัย และอาสาสมัค รวมไปถึงการร่วมกันคิดวางแผน ในการจัดเก็บข้อมูลในพื้นที่ การประชุมในขั้นแรก ทีมวิจัยก็ได้มีการชักซ้อม ทำความเข้าใจร่วม กับทีมอาสาสมัคถึงแนวทางในการทำงานร่วมกัน เมื่อทีมวิจัยและอาสาสมัคมีความเข้าใจแล้ว ต่อ จากนั้น ในที่ประชุมก็ได้ร่วมกันวางแผนในการทำงาน เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุในพื้นที่หมู่บ้าน และจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากการระดมความคิดร่วมกันของทีมวิจัย และทีมอาสาสมัค รวมไปถึง คณะที่ปรึกษา ก็ได้ร่วมกันเสนอรูปแบบในการจัดเก็บข้อมูล ที่หลากหลายวิธีการ เพื่อให้การจัดเก็บ ข้อมูลในครั้งนี้ได้อย่างครอบคลุมในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นการนำเอาข้อมูล เก่าที่มีอยู่ ใน อ.บ.ต และ โรงพยาบาลโดยเฉพาะรายชื่อผู้สูงอายุทั้งหมดในหมู่บ้าน มีกี่คน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ ส่วนมากจะมีอยู่ ที่ อ บ ต. และโรงพยาบาลสำหรับ การเจาะข้อมูลที่เป็นรายบุคคลนั้น ก็ได้มีการเสนอแนวคิด ทั้งการ สัมภาษณ์ การจดบันทึก และการถ่ายรูป จากการนำเสนอแนวทางจากหลายๆความคิด ทำให้ที่ ประชุมต้องร่วมกันหาข้อสรุปเพื่อให้ได้วิธีการ ในการเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุ ที่มีความครอบคลุมใน ทุกๆด้าน และที่สำคัญ สามารถตอบคำถามวิจัย ได้อย่างครบถ้วน ในที่สุด ที่ประชุมก็ได้มีข้อสรุปร่วม กันว่าจะต้องใช้แบบ สอบถามมาเป็นเครื่องมือหลัก ในการจัดเก็บข้อมูล ซึ่งในแบบ สัมภาษณ์ นั้น สามารถนำเอา แนวคิดของแต่ละคน มาไว้ในแบบสอบถาม ได้ จากนั้นที่ประชุมก็ได้ร่วมกันออกแบบ สอบถามร่วมกัน โดยมีหัวข้อประเด็นหลักๆ ดังต่อไปนี้

1. ด้านข้อมูลพื้นฐาน เช่น ชื่อ อายุ ที่อยู่ และสถานภาพ
2. ด้านที่อยู่อาศัย
3. ด้านการประกอบอาชีพ
4. ด้านความสัมพันธ์ของคนในครัวเรือน
5. ด้านการดูแลรักษาสุขภาพ
6. ด้านสังคม
7. ด้านศาสนา
8. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น
9. ด้านสวัสดิการ
10. ด้านความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อชมรมผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5
11. ด้านการเสนอแนะและแนวทางการดูแลผู้สูงอายุที่เหมาะสมในปัจจุบัน

หลังจากที่ ได้ร่วมกันออกแบบสอบถามเสร็จแล้ว ทีมวิจัยและอาสาสมัค ก็ได้ร่วมกันวางแผนในการลง พื้นที่ ซึ่งมีแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการเก็บข้อมูล เป็นผู้สูงอายุในชุมชน จำนวน 130 คน
2. จัดแบ่งทีมในการลงพื้นที่ออกเป็น 3 ทีมๆละ 3 – 4 คน มีทั้งทีมวิจัย และอาสาสมัคในแต่ละทีม
3. ระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูล 15 วัน
4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การจดบันทึก และการถ่ายรูป

เมื่อได้ทั้งเครื่องมือ และแผนงานในการจัดเก็บข้อมูลแล้ว ในที่ประชุม ก็ได้มีการเสนอเพิ่มเติมในประเด็นของการฝึกให้ทีมวิจัย และอาสาสมัค ได้มีทักษะ ในการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้สูงอายุ ซึ่งในส่วนนี้ ก็ยังเป็นจุดอ่อนอย่างหนึ่งของทีมวิจัย และอาสาสมัค จึงควรให้มีการฝึกอบรมเตรียมความพร้อมในส่วนนี้ก่อนลงปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งที่ประชุมก็ได้มีการจัดอบรมขึ้นในวันต่อมา โดยมีเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลรับหน้าที่ในการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มทักษะให้กับทีมวิจัย และอาสาสมัคโดยใช้สถานที่ของโรงพยาบาลเป็นที่อบรม

สรุปผลที่ได้รับจากกิจกรรมในครั้งนี้

1. ทีมวิจัย และอาสาสมัคได้มีความรู้ความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน
2. ทีมวิจัยและอาสาสมัคได้มีความรู้ในการออกแบบการจัดเก็บข้อมูล และสามารถนำไปปรับใช้กับในการทำงานในด้านอื่นๆได้
3. ได้แผนงานและกลุ่มเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน
4. ได้แบบสอบถาม ที่สามารถนำไปใช้ในการจัดเก็บข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. ได้เรียนรู้ ทักษะในการจัดเก็บข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
6. ทีมวิจัย ได้แนวร่วมในการทำงานเพิ่มขึ้น

กิจกรรมที่ 5 จัดเวทีประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสืบค้นประวัติความเป็นมาของหมู่ที่ 5 บ้านตกเขา การจัดเวทีในครั้งนี้เป้าหมายหลักในการจัดเวทีก็เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

ระหว่างคนรุ่นเก่า และคนรุ่นใหม่ ที่จะได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิต และประวัติความเป็นมาของชุมชน บ้านเกิดของตัวเอง ซึ่งกิจกรรมนี้ ก็ถือว่า เป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างจิตสำนึกให้คนรุ่นใหม่ได้มองเห็นความสัมพันธ์ และการอยู่ร่วมกันของคนในอดีต ซึ่งจะมีความแตกต่างกับสังคมในปัจจุบันมากน้อยอย่างไร และที่สำคัญตั้งแต่เริ่มมีการก่อตั้งหมู่ที่ 5 บ้านตกเขายังไม่เคยมีคนในยุคไหน ที่ได้มีการทำประวัติความเป็นมาของหมู่ที่ 5 อย่างจริงจัง เพราะสิ่งนี้ก็เป็นสิ่งสำคัญที่ควรมีไว้ให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติของหมู่บ้าน การจัดเวทีในครั้งนี้ ทีมวิจัย ได้เชิญ ผู้สูงอายุ ที่มี ความอาวุโส และเป็นที่ยอมรับของชุมชน ที่สามารถให้ข้อมูลประวัติของหมู่บ้านตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง มาจนถึงปัจจุบัน จำนวน 6 ท่าน มาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้ โดยมีทีมวิจัย อาสาสมัค และกลุ่มผู้สนใจร่วมกันรับฟัง และจดบันทึกเอาไว้ เป็นประวัติของหมู่บ้าน อย่างละเอียดทุกขั้นตอน ทั้งในด้านประวัติของชื่อหมู่บ้านที่มีการปรับเปลี่ยนมาเรื่อยๆ จนมาเป็นบ้านตกเขา และด้านอานาเขตการปกครอง รวมไปถึงวิถีชีวิต ของคน รุ่นแล้ว รุ่นเล่าเรื่อยมาจนถึงยุคปัจจุบัน ซึ่ง ผลจากการจัดเวทีในครั้งนี้ สามารถสร้างจิตสำนึกและสร้างการเรียนรู้ให้แก่คนรุ่นใหม่ได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญชาวบ้านหมู่ที่ 5 ก็ได้มีประวัติหมู่บ้านที่มีความน่าเชื่อถือเพราะ ได้มีบุคคลจากหลายๆส่วน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำขึ้น เพื่อให้ลูกหลานได้เรียนรู้ต่อไป ซึ่งในส่วนนี้ก็สามารถนำมาเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยได้อีกด้วย

สรุปผลที่ได้รับจากการจัดเวที

1. เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่
2. คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของคนเมื่อในอดีตจนถึงปัจจุบัน
3. คนรุ่นใหม่มีจิตสำนึกและให้ความสำคัญกับผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนมากขึ้น
4. เกิดความรักความสามัคคีของคนในชุมชนมากขึ้น
5. ได้ประวัติหมู่บ้านที่มีความชัดเจน น่าเชื่อถือมากขึ้น

กิจกรรมที่ 6 ประชุมทีม และที่ปรึกษา สรุปวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่

หลังจากที่ทีมวิจัย และอาสาสมัค ได้ร่วมกันลงพื้นที่เพื่อจัดเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุ อย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 15 วัน เต็มๆ ซึ่งในช่วงของการลงพื้นที่เก็บข้อมูลนั้นก็ได้มีการพบปะพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการของทีมวิจัย และอาสาสมัคอยู่ตลอด โดยเฉพาะช่วงเย็น หลังจากลงพื้นที่แล้วทีมวิจัยและอาสาสมัครก็จะเอาข้อมูลที่ได้มารวบรวม และตั้งวงคุยกันเพื่อสรุปผล และปัญหาอุปสรรคที่พบในขณะปฏิบัติหน้าที่ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงในการลงพื้นที่ในวันต่อไป และเมื่อครบกำหนดระยะเวลาที่วางแผนไว้ การจัดเก็บข้อมูลในพื้นที่ ก็เสร็จสมบูรณ์ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้น

ที่จำนวน 100 กว่าชุดก็ได้ถูกนำมากองรวมกันไว้ที่ทำการของทีมวิจัย เป็นที่เรียบร้อย กระบวนการในการวิเคราะห์แยกแยะข้อมูลก็ได้เริ่มขึ้น โดยมีทีมวิจัย และอาสาสมัค รวมไปถึงคณะทีปรึกษาก็ได้ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดร่วมกันเป็นเวลา 3 วันจึงสามารถแยก สรุป ประเด็นต่างๆที่เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ในด้านต่างๆดังต่อไปนี้

สรุปผลการศึกษาข้อมูลผู้สูงอายุหมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน

ผลจากการศึกษาข้อมูลจากผู้สูงอายุ จำนวน 105 คน แยกประเภทหญิง – ชาย ดังนี้

ผู้สูงอายุที่เป็นผู้ชาย จำนวน 49 คน
ผู้สูงอายุที่เป็นผู้หญิง จำนวน 56 คน

ด้านความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุทั้ง 105 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

ผู้สูงอายุ ที่อาศัยอยู่กับครอบครัว ลูกหลาน จำนวน 82 คน
ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพัง สองตายาย จำนวน 23 คน

ในจำนวนผู้สูงอายุ ทั้ง 105 คน ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ และไม่ได้เป็นสมาชิกชมตามสัดส่วนดังนี้

เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุของโรงพยาบาล จำนวน 13 คน
เป็นสมาชิชมรมผู้สูงอายุของหมู่ที่ 5 จำนวน 43 คน
ไม่ได้เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่ไหนเลยจำนวน 49 คน
จำนวนผู้สูงอายุที่ไม่สามารถจัดเก็บข้อมูลได้ จำนวน 14 คน มีสาเหตุต่างๆที่ไม่สามารถให้ข้อมูลดังนี้
ไปอยู่นอกพื้นที่ จำนวน 11 คน
มีอาการเจ็บป่วย พิการจำนวน 3 คน

สรุปข้อมูลด้านปัญหาของผู้สูงอายุจำนวน 105 คนโดยรวมตามประเด็นต่าง ๆดังนี้

1.ประเด็นปัญหาด้านความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว	**จำนวนผู้สูงอายุที่ให้ข้อมูล 50 คน (47%ของผู้สูงอายุทั้งหมด)**	**คิดเป็นร้อยละของผู้แสดงความคิดเห็น**
1.1 ปัญหาถูกทอดทิ้งหว้าเหว่ลูกหลานไปทำงานที่อื่น	ผู้หญิง 6 คน ผู้ชาย 5 คน ราม 11 คน	22.0%
1.2 ไปไหนมาไหนไม่สะดวก	ผู้หญิง 8 คน ผู้ชาย 8 คน รวม 16 คน	32.0 %
1.3 ปัญหาขาดผู้อุปการะ ลูกหลานไม่เอาใจใส่ เป็นทุกข์ห่วงลูกหลาน	ผู้หญิง 13 คน ผู้ชาย 10 คน รวม 23 คน	46.0 %
2.ประเด็นของปัญหาด้านสุขภาพ	**จำนวนผู้สูงอายุที่ให้ข้อมูล**	**คิดเป็นร้อยละของผู้แสดงความคิดเห็น**
2.1 อาการเจ็บป่วยที่ไม่ได้รับการดูแลที่เหมาะสม	ผู้หญิง 22 คน ผู้ชาย 27 คนรวม 59 คน	56 %
3.ประเด็นปัญหาเรื่องรายได้	**จำนวนผู้สูงอายุที่ให้ข้อมูล**	**คิดเป็นร้อยละของผู้แสดงความคิดเห็น**
ปัญหาไม่มีเงินจ่าย รายได้ไม่พอกิน	ผู้หญิง 15 คน ผู้ชาย 11 คนรวม 26 คน	25 %
4.ผู้สูงอายุที่ไม่แสดงความคิดเห็น	ผู้หญิง 15 คน ผู้ชาย14 คน รวม29 คน	28 %
	รวมทั้งหมด 105 คน	

จากการสอบถามความคิดเห็นพบว่า ปัญหาด้านสุขภาพ และ ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ปัญหารายได้ไม่พอจ่าย มีจำนวนความคิดเห็น มานน้อย ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 56 % 47 % และ 25% ของจำนวนผู้สูงอายุที่สอบถามความคิดเห็นทั้งหมด 105 คน มี 27 % หรือ 29 คน ของผู้สูงอายุที่ไม่แสดงความคิดเห็น

สรุปผลข้อมูลของผู้สูงอายุที่มีอาการของโรคประจำตัว

ในจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด 105 คน จากการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5 มีอาการของโรคประจำตัว ถึง 59 คนซึ่งแต่ละคนก็จะมีอาการของโรคที่แตกต่างกัน เช่น โรค หอบ ไอ อัมพาต อัมพฤกษ์ โรคหัวใจ กระดูกเสื่อม และอาการของโรคที่ผู้สูงอายุเป็นกันมากที่สุด ก็คือ โรค เบาหวาน และความดันโลหิตสูง ซึ่งในส่วนของอาการเหล่านี้ ทีมวิจัยได้ทำประวัติของผู้ป่วยเอาไว้เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหาต่อไป ตามตารางรายชื่อ เฉพาะอาการที่ผู้สูงอายุเป็นกันมากดังต่อไปนี้

ที่	ชื่อ สกุล	อายุ	ที่อยู่	อาการของโรค
1	นายขวัญชัย ชูไฝ	60 ปี	143 ม.5 ต.เขาชัยสน	ความดันโลหิตสูง
2	นายพิน ดำจันทร์	79 ปี	45 ม.5 ต.เขาชัยสน	ความดันโลหิตสูง
3	นางนอม เพ็งแก้ว	66 ปี	130 ม.5 ต. เขาชัยสน	ความดันโลหิตสูง
4	นายบุญลอด ฉายชุย	65 ปี	67 ม.5 ต.เขาชัยสน	เบาหวาน
5	นายหีด ช้องรักษ์	70 ปี	110 ม.5 ต.เขาชัยสน	ความดันโลหิตสูง
6	นางปลื้ม สวัสดี	64 ปี	11/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	เบาหวาน
7	นายจิตร เกื้อสง	83 ปี	46 ม.5 ต.เขาชัยสน	เบาหวาน
8	นางเขียน รักษาชล	71 ปี	42 ม. 5 ต.เขาชัยสน	ความดันโลหิตสูง
9	นายเอื้อม เมืองสง	70 ปี	70/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	ความดันโลหิตสูง
10	นายเผือน สิทธิมาก	72 ปี	3/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	ความดันโลหิตสูง
11	นายวัน ช่อคง	81 ปี	71 ม.5 ต.เขาชัยสน	เบาหวาน
12	นางพริ้ม นุ่นทอง	63 ปี	107 ม.5 ต.เขาชัยสน	ความดันโลหิตสูง
13	นางเจียม ทวีตา	64 ปี	55/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	ความดันโลหิตสูง
14	นางฉ่ำ ชุ้ยขาว	65 ปี	63 ม.5 ต.เขาชัยสน	ความดันโลหิตสูง
15	นางคลี่ เมืองสง	70 ปี	113 ม.5 ต.เขาชัยสน	ความดันโลหิตสูง
16	นายน้อม ชูแก้ว	64 ปี	75 ม.5 ต.เขาชัยสน	ความดันโลหิตสูง
17	นายไข บัวลอย	74 ปี	12/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	ความดันโลหิตสูง
18	นางชิน ประทุมสุวรรณ์	77 ปี	84 ม.5 ต.เขาชัยสน	ความดันโลหิตสูง
19	นางพริ้ม บุปผเรณู	65 ปี	56/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	ความดันโลหิตสูง

20	นางพัน ช่อคง	81 ปี	71 ม.5 ต.เขาชัยสน	เบาหวาน
21	นางแก้ว จันทร์ทอง	81 ปี	62 ม.5 ต.เขาชัยสน	ความดันโลหิตสูง
22	นางลิ่น แก้วชนะ	76 ปี	9.ม.5 ต.เขาชัยสน	ความดันโลหิตสูง
23	นางช้อน ฤทธิเลื่อน	69 ปี	47/2 ม.5 ต.เขาชัยสน	ความดันโลหิตสูง
24	นางสมพร อรุณรัตน์	60 ปี	196 ม.5 ต.เขาชัยสน	เบาหวาน
25	นางคลาย เตี้ยวเนี่ยว	72 ปี	91 ม.5 ต.เขาชัยสน	ความดันโลหิตสูง
26	นางรอด สิทธิ์มาก	73 ปี	3/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	ความดันโลหิตสูง
27	นายปุ่น พูลอินทร์	80 ปี	36 ม.5 ต.เขาชัยสน	ความดันโลหิตสูง
28	นายล้อม บุปผเรณู	74 ปี	56/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	ความดันโลหิตสูง
29	นางหนูกลิ่น โสมนะ	62 ปี	112 ม.5 ต.เขาชัยสน	เบาหวาน
30	นางคม ชูแก้ว	63 ปี	98 ม.5 ต.เขาชัยสน	เบาหวาน
31	นางถัด จันทร์พูน	86 ปี	11/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	ความดันโลหิตสูง
32	นางพยอม ดำจันทร์	78 ปี	45 ม.5 ต.เขาชัยสน	เบาหวาน
33	นางชิน หนูชู	74 ปี	28 ม.5 ต.เขาชัยสน	เบาหวาน
34	นางทม เมืองสง	66 ปี	70/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	เบาหวาน

สรุปฐานข้อมูลด้านรายได้ของผู้สูงอายุจำนวน 105 คนในหมู่ที่ 5 บ้านคกเขา

1. ผู้สูงอายุที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพ มีจำนวน 64 คน ประกอบอาชีพการเกษตร เช่น ทำนา ทำสวน ค้าขาย รับจ้าง มีรายได้เฉลี่ย 1,000 – 3,000 บาทต่อเดือน
2. ผู้สูงอายุ ที่เป็นข้าราชการบำนาญ จำนวน 5 คน มีรายได้เฉลี่ย 15,000 — 20,000 บาทต่อเดือน
3. ผู้สูงอายุที่มีรายได้มาจากลูกหลานให้จำนวน 24 คนเฉลี่ยเดือนละ 500 — 1,000 บาทต่อเดือน
4. ผู้สูงอายุที่มีรายได้มาจากลูกหลานให้จำนวน 10 คนเฉลี่ย ปีละ 2,000 — 3,000 บาทต่อปี
5. ผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้มาจากไหนเลย จำนวน 3 คน ซึ่งอาศัยอยู่กับลูกหลานในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งได้รับการดูแลจากลูกหลานตามสมควร มีอยู่มีกินตามสมควรที่ลูกหลานพอจะมีให้

สรุปข้อมูลด้านปัญหาของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพัง สองตายาย ของกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 23 คน

1. ขาดการดูแลเอาใจใส่จากญาติพี่น้อง และสังคม
2. ไม่มีเงินจ่าย ไม่มีรายได้ และอาชีพ ที่เหมาะสมกับวัยสูงอายุ
3. ไม่ค่อยมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆในสังคมมากนัก
4. ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่อง
5. สังคมไม่ค่อยเปิดโอกาสให้เข้าร่วมกิจกรรม และเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ
6. ไม่ค่อยได้รับสวัสดิการในด้านต่างๆจากหน่วยงาน และองค์กร
7. ขาดความอบอุ่นจากคนรอบข้าง อยู่ตามประสาตา ยาย
8. ไม่มีเงินในการรักษาเมื่อยามเจ็บป่วย

สรุปข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5 บ้านตกเขา

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ เป็นมรดกอันล้ำค่าของชุมชน ในหมู่ที่ 5 ก็เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่มีภูมิปัญญาหลายๆอย่างที่มีอยู่ในตัวของผู้สูงอายุ ซึ่งภูมิปัญญาเหล่า นี้ เคยได้มีการใช้ประโยชน์กันมานานนับหลายร้อยปี ไม่ว่าจะเป็น หมอพื้นบ้าน ในแขนงต่างๆ ภูมิปัญญาทางด้านหัตกรรมพื้นบ้าน และ ศิลปินพื้นบ้าน จากการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุในชุมชนแห่งนี้
มีภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ถึง 70 คน ซึ่งแต่ละคนมีองค์ความรู้ในแต่ละแขนงตามตารางดังต่อไปนี้

ที่	ชื่อ — สกุล	อายุ	ที่อยู่	องค์ความรู้ที่มี
1	นายเที่ยง เลื่อนแก้ว	66 ปี	23 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตกรรมพื้นบ้าน
2	นายอ่ำ นวลเกลี้ยง	84 ปี	53/2 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตกรรมพื้นบ้าน
3	นายจำเนียร นุปผเรณุ	66 ปี	1 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตกรรมพื้นบ้าน
4	นายคล้อย ชุ้ยขาว	75 ปี	63 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตกรรมพื้นบ้าน
5	นางทม เมืองสง	66 ปี	70/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตกรรมพื้นบ้าน
6	นางแดง คชศักดิ์	78 ปี	90 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตกรรมพื้นบ้าน
7	นางหนูกลิ่น เทพเกื้อ	61 ปี	104 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตกรรมพื้นบ้าน
8	นางพุม ชูแก้ว	63 ปี	98 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตกรรมพื้นบ้าน
9	นางรอด สิทธิ์มาก	73 ปี	3/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตกรรมพื้นบ้าน
10	นางชิน ประทุมสุวรรณ์	77 ปี	84 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตกรรมพื้นบ้าน

11	นางช้อน ฤทธิ์เลื่อน	69 ปี	74 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
12	นางหีด หีมเกตุ	79 ปี	80/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
13	นางพริ้ม บุบผเรณู	65 ปี	56/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
14	นางแปลก ชูช่วย	79 ปี	94 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
15	นายไข บัวลอย	79 ปี	12/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
16	นายอั้น ช้องรักษ์	62 ปี	110 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
17	นางเจียม ทวีตา	64 ปี	55/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
18	นางพริ้ม นุ่นทอง	63 ปี	107 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
19	นายพิน ชูแก้ว	70 ปี	30 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
20	นายเผือน สิทธิ์มาก	72 ปี	3/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
21	นายน้อม ชูแก้ว	64 ปี	75 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
22	นายเพื่อม รอดสง	67 ปี	59 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
23	นางคล่อง มีแสง	73 ปี	59 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
24	นายไกล หนูชู	69 ปี	33/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
25	นายสวัสดิ์ เมืองสง	65 ปี	113 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
26	นายอรุณ สวัสดี	62 ปี	11/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
27	นายพ่วง ชูแก้ว	74 ปี	98 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
28	นางช้อง ชูใหม่	71 ปี	82/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
29	น.ส.กิ้น ช้องรักษ์	60 ปี	83 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
30	นางผัน วงพันธ์	74 ปี	60 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
31	นายพิน ดำจันทร์	79 ปี	45 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
32	นายสมพร ชูจันทร์	64 ปี	12/3 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
33	นางนอม เพ็งแก้ว	66 ปี	130 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
34	นางพร้อม บุญแก้ว	64 ปี	88 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
35	นางหนูกลิน นวลเกลี้ยง	77 ปี	14 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
36	นายสว่าง ชุนชิด	76 ปี	47/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
37	นายเอื้อน เกลี้ยงเกื้อ	61 ปี	20/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
38	นางแก้ว เหล่าทอง	70 ปี	51 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตถกรรมพื้นบ้าน

39	นางหลง ชุนชิด	72 ปี	47/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตกรรมพื้นบ้าน
40	นางเชียน รักษาชล	71 ปี	42 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตกรรมพื้นบ้าน
41	นายลับ ฤทธิ์เลื่อน	71 ปี	49 ม.5 ต.เขาชัยสน	หัตกรรมพื้นบ้าน

องค์ความรู้ในแขนงของกลุ่มหัตกรรมพื้นบ้าน ที่ผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5 มีอยู่มากมายหลายอย่าง ซึ่งนับว่าเป็นศักยภาพทางด้านภูมิปัญญาที่มีการสั่งสมกันมานานนับร้อยๆปี หัตกรรมพื้นบ้าน เป็นภูมิปัญญาที่คนสมัยก่อนคิดค้นขึ้นมาเพื่อผลิตเป็นข้าวของเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น เสื่อ พัด ซึ่งใช้พัดวีเวลาอากาศร้อน และของใช้ในการทำมาหากิน เช่น สุ่ม ไซ ลัน ข้อง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจับปลา นอกจากนี้ยังมีการทำขนกลายที่ใช้ติดหีบศพ สิ่งเหล่านี้เป็นเพียงตัวอย่างบางส่วนเท่านั้นยังมีผลิตภัณฑ์ หัตกรรมพื้นบ้านอีกหลายอย่างที่ผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5 ทำได้ ซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่จัดทำขึ้นโดยใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนทั้งสิ้น แต่ปัจจุบัน วัตถุดิบเริ่มลดน้อยลงไป และมีการใช้งานหัตกรรมพื้นบ้านน้อยลงด้วย ภูมิปัญญาเหล่านี้ปัจจุนยังคงเหลืออยู่ในตัวของผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่ ถ้าไม่มีการส่งเสริมฟื้นฟูไม่นานสิ่งดีๆเหล่านี้ก็จะหายไปจากชุมชนอย่างแน่นอน

ที่	ชื่อ สกุล	อายุ	ที่อยู่	องค์ความรู้ที่มี
1.	นายหีด ช้องรักษ์	64 ปี	110 ม.5 ต.เขาชัยสน	หมอยาสมุนไพร
2	นางเชียน รักษาชล	71 ปี	42 ม.5 ต.เขาชัยสน	หมอพิธีกรรม
3	นายพิน ดำจันทร์	79 ปี	45 ม.5 ต.เขาชัยสน	หมอพิธีกรรม
4	นางช้อง ชูใหม่	71 ปี	82/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	หมอพิธีกรรม
5	นายลิ่ม บัวดำ	76 ปี	116 ม.5 ต.เขาชัยสน	หมอยาสมุนไพร
6	นายสถิต รักษาชล	73 ปี	42 ม. 5 ต.เขาชัยสน	หมอยาสมุนไพร
7	นายเชี้ยง กองคลัง	68 ปี	202 ม.5 ต.เขาชัยสน	หมอยาสมุนไพร
8	นายลับ ฤทธิ์เลื่อน	71 ปี	49 ม.เขาชัยสน	หมอยาสมุนไพร
9	นายเที่ยง เกื้อนแก้ว	66 ปี	23 ม.5 ต.เขาชัยสน	หมอพิธีกรรม
10	นายปุ่น พูนอิน	80 ปี	36 ม.5 ต.เขาชัยสน	หมอพิธีกรรม
11	นายไข่ บัวลอย	74 ปี	12/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	หมอพิธีกรรม
12	นายเผื่อน สิทธิ์มาก	72 ปี	3/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	หมอพิธีกรรม

13	นางจัด หนูชู	62 ปี	33 ม.5 ต.เขาชัยสน	หมอพิธีกรรม
14	นายลาภ เดชพันธ์	67 ปี	70 ม.5 ต.เขาชัยสน	หมอยาสมุนไพร

ภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านในแขนงต่างๆ ที่มีอยู่ในตัวของผู้สูงอายุ ทั้ง 13 ท่าน เป็นองค์ความรู้ที่ชาวบ้านในหมู่ที่ 5 และชุมชนใกล้เคียงได้ใช้ประโยชน์ในการดูแลรักษาสุขภาพกันมานาน ทั้งในด้านการรักษาโรค และการทำพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีการแต่งงาน พิธีงานศพ พิธีงานบวช หรือบูชาเจ้าที่เจ้าทาง รวมไปถึงการทำพิธี แรกนาขวัญ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นที่พึ่งได้เป็นอย่างดี จากอดีต ถึงปัจจุบัน ภูมิปัญญาเหล่านี้ก็ยังคงมีการใช้กันอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังเป็นปัญหาในการถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่

ที่	ชื่อ สกุล	อายุ	ที่อยู่	ภูมิปัญญาที่มี
1	นางแก้ว เหล่าทอง	70 ปี	51 ม.5 ต.เขาชัยสน	ศิลปินพื้นบ้าน
2	นายเอื้อน เกลี้ยงเกื้อ	61 ปี	20/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	ศิลปินพื้นบ้าน
3	นายสมพร ชูจันทร์	62 ปี	36 ม.5 ต.เขาชัยสน	ศิลปินพื้นบ้าน
4	นายกระจ่าง หนูชู	61 ปี	89 ม.5 ต.เขาชัยสน	ศิลปินพื้นบ้าน
5	นางแก้ว จันทร์ทอง	81 ปี	62 ม.5 ต.เขาชัยสน	ศิลปินพื้นบ้าน
6	นางหีด พูนอิน	78 ปี	36 ม.5 ต.เขาชัยสน	ศิลปินพื้นบ้าน
7	นายน้อม ชูแก้ว	74 ปี	98 ม.5 ต.เขาชัยสน	ศิลปินพื้นบ้าน
8	นางสมพร อรุณรัตน์	61 ปี	196 ม.5 ต.เขาชัยสน	ศิลปินพื้นบ้าน
9	นายคล้อย หนูชู	67 ปี	29 ม.5 ต.เขาชัยสน	ศิลปินพื้นบ้าน

ศิลปินพื้นบ้านเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกแขนงหนึ่ง ที่เป็นความสามารถเฉพาะตัวของผู้ที่มีภูมิปัญญาในแขนงนี้ ศิลปินพื้นบ้าน ในหมู่ที่ 5 มีหลายอย่างส่วนมากจะนิยมใช้ในกิจกรรมต่างๆ เช่น การร่วมสนุกเออา ในงานมงคล หรืองานรื่นเริง เมื่อยามว่างของคนในสมัยก่อน ก็จะมีศิลปินพื้นบ้านมาให้ความรื่นเริง เช่น ลิเกป่า มโนราห์ การผูกกลอนแปด เป็นต้น และศิลปินพื้นบ้านอีกอย่างหนึ่งที่น่าสนใจ ก็คือการร้องเพลงกล่อมเด็ก เมื่อสมัยก่อน ภูมิปัญญาเหล่านี้มีความน่าสนใจอยู่ที่เนื้อหาสาระ ของคำที่เอามาใช้ ล้วนแล้วแต่มีความหมาย และเป็นคติสอนใจในเรื่องราวต่างๆได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างเพลงต่องเรือกล่อมเด็ก ชื่อเพลงพระสังข์

ขับร้อง ทำนองโดย นางแก้ว จันทอง

อา...เออ ท้าวยศวิมล หลงกลพระนางจันทรา ท้าวยศวิมลเป็นคนบ้าจับพระราชาท้าวหอยสังข์

ปักหลักลงแล้วทั้งเจ็ดแห่ง ขี่ช้างให้แทงทองรอยชั่ง

กลัวบุญวาสนาท้าวหอยสังข์ ช้างพลายไม่สู้หาญแทง

ยกงวงขึ้นมาเกยแล้ววันทา เอางามาปักกับดินแดง

ช้างพลายไม่สู้หาญแทง กลัวบุญสุนภารท่าน

อา...เออพระสังข์น่าเกลียดน่าชัง พระสังข์อยู่ในคราบเงาะ

เพื่อนเขาเดินดิน พระสังข์เนื้อนิลถือไม้เท้าเหาะ

อยู่ในคราบเงาะ เหาะหนีนางพันธุรัตน์

อา... เออนางพันธุรัตน์ เสดสาปรากฏวิ่งตามลูกชาย

ข้ามห้วยข้ามเขา ไปเอาสังข์ทองมาให้ได้

วิ่งตามลูกชาย ไปตายที่ภูเขา

เพลงร่องเรือกล่มเด็ก เพลงเมรี

ขับร้อง ทำนองโดย นางแก้ว จันทอง

อา.. เออเมรีเหอกินเหล้าวันนี้เมาหนักหนา เมาโหยกหรือเมายา

เมาใหรหนักหนาละพระทอง อะไรหรุ้งหริ่งบนหลังคา

บอกว่าห่อตานางสิบสอง เมรีร่วมห้องนางสิบสองไม่พลางผัว

อา...เออ พระรสกำหนดไม่ออกจากห้อง บุญเหลียวหลังมาสั่งน้อง

น้ำตาเนตพระทองลงหลามไหล อวยได้ไม้พจน์กับห่อตา

ผูกเข้าคอม้าพาเหาะไป หริ้ง ๆไร ๆ เหาะไปบนเวหา

อา..เออ เมรีกินเหล้าเมาหาผัว เข้าไปในห้องก็มืดมัว

หาผัวไม่พบก็นั่งร้อง จุดไต้มาตามส่อง

จุดเทียนเวียนวนส่องเข้าห้อง โอ๊ โอ พระทองหนีน้องไปทั้งหลับ

สรุปผลการศึกษาแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุที่ได้จากการลงพื้นที่

แนวทางในการดูแลผู้สูงอายุในระดับครัวเรือน และชุมชน

1.ให้ลูกหลานในครอบครัวดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุให้มากขึ้นกว่าเดิม

2.ให้สมาชิกในครัวเรือนได้มีโอกาสอยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตา มากขึ้น

3.ให้มีการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างคนในครัวเรือน และชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ร่วมกิจกรรมมากขึ้น

4.ให้ผู้สูงอายุ ได้กินอาหาร และออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัยอย่างต่อเนื่อง

5.ให้มีการบริการด้านสุขภาพจากเจ้าหน้าที่ โรงพยาบาล ไปตามชุมชนต่างๆ และที่บ้านผู้สูงอายุเป็นรายบุคคล

6.จัดหาเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มให้กับผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้ หรือมีรายได้ไม่พอจ่าย

7.ให้สมาชิกในครัวเรือน พาผู้สูงอายุ ไปเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนให้มากขึ้น

8.ให้สมาชิกในครัวเรือน มองเห็นความสำคัญ ในวันที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในแต่ละครั้งให้มากขึ้น

9.ไม่ควรทอดทิ้งให้ผู้สูงอายุอยู่ตามลำพัง

10.ส่งเสริมให้มีกิจกรรมการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ ร่วมกันในระดับชุมชน อย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง

11.สร้างความสัมพันธ์ที่ดี ของคนในครัวเรือน เพื่อลดความกังวลทางด้านจิตใจให้กับผู้สูงอายุ

12.จัดให้มีกองทุนสวัสดิการ แก่ผู้สูงอายุ โดยกลุ่มองค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

13.ไม่ควรเพิ่มภาระ โดยการนำลูกหลานไปฝากไว้กับผู้สูงอายุ

14.ครอบครัวต้องไม่มีความขัดแย้ง เพื่อลดความเครียดแก่ผู้สูงอายุ

15ให้มีการสนับสนุนการถ่ายทอดภูมิปัญญา และวิถีชีวิตในสมัยก่อนให้แก่คนรุ่นใหม่

แนวทางในการบริหารชมรมผู้สูงอายุที่เป็นความคิดเห็นจากชุมชน

1.ควรให้ผู้นำชุมชน และสมาชิกในหมู่บ้านได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชมรมให้มากขึ้น

2.ผู้นำ และสมาชิกต้องมีความพร้อมในการทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน

3.จัดให้มีการพบปะ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ดีขึ้น

4.จัดส่งเสริมให้มีกิจกรรม ทำหัตกรรมพื้นบ้าน และศิลปินพื้นบ้าน อย่างต่อเนื่องในชมรม

5.คณะกรรมการชมรมต้องมีความเข้มแข็ง และมีเวลาให้กับชมรม

6.ชมรมต้องมีการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่กิจกรรมของชมรม เพื่อให้สมาชิกได้มองเห็นความสำคัญ

7.ควรให้มีการปรับลด ค่าสมัครเข้าเป็นสมาชิกชมรม หรือเปิดรับผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้โดยไม่คิดเงิน

8.ควรเน้นที่กิจกรรมที่มีส่วนร่วมของชุมชน ให้มากกว่าการเน้นที่ตัวเงินเป็นหลัก

9.ให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เข้ามาให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุและประเมินผลทุกเดือน

10.ส่งเสริมและสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในชุมชน ให้มีรายได้ และถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่

11.ส่งเสริมเชิดชูเกียรติ ให้ผู้สูงอายุ ที่เป็นบุคคลตัวอย่างในสาขาต่างๆอย่างต่อเนื่องทุกปี

12.จัดให้พระนักเทศ เข้ามามีส่วยร่วมในกิจกรรมของชมรมตามความเหมาะสม

13.จัดให้มีกิจกรรมเสริม เพื่อคลายเครียดให้แก่ผู้สูงอายุ เช่น หมอนวดมาให้บริการในแต่ละเดือน

14.จัดให้มีการประชุมแบบสรรจรไปตามกลุ่มบ้านต่างๆเพื่อให้ผู้สูงอายุได้ร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึง

ข้อมูลต่างๆเหล่านี้เป็นข้อมูลที่สะท้อนออกมาจากชุมชน ที่ทีมวิจัย และอาสาสมัครได้ร่วมกัน ค้นหามาเพื่อนำไปสู่การใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาของชุมชน ในหลายๆด้าน นอกเหนือจากการนำไปใช้เป็นแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดนี้ ก่อนนำไปใช้ประโยชน์ได้นั้นก็ยังคงต้องนำเข้าไปสู่กระบวนการวิเคราะห์ กลั่นกรอง ในเวทีประชุมวิเคราะห์ร่วมกันกับกลุ่มผู้เกี่ยงข้องอีกหลายส่วน เพื่อให้ข้อมูลได้มีความสมบูรณ์มากขึ้น และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

กิจกรรมที่ 7 จัดเวทีประชุมกลุ่มผู้เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่

เวทีการประชุมในครั้งนี้ จัดให้มีขึ้นที่ศาลาเฉลิมพระเกียรติของหมู่ที่ 5 โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมเวที ที่มาจากองค์กรและหน่วยงานต่างๆ รวมไปถึงผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ และชาวบ้าน รวมแล้วประมาณ 60 คน ซึ่งการจัดเวทีครั้งนี้ ทีมวิจัยได้ใช้โอกาสเข้าร่วมใช้เวทีการประชุมประจำเดือนของชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากชมรม เริ่มการเปิดเวทีขึ้นในเวลา 13.00 น.กิจกรรมในช่วงแรกๆของเวที ก็จะเป็นกิจกรรมของชมรม ที่ได้ทีการทำกิจกรรมในทุกๆเดือน เช่น ประธานชมรมพบปะพูดคุยกับสมาชิก การตรวจวัดความดัน ให้กับผู้สูงอา ยุ และกิจกรรมการสวดมนต์ไหว้พระร่วมกัน รวมไปถึงการนั่งสมาธิ ซึ่งใช้เวลาไปประมาณ 1 ชั่วโมง ต่อจากนั้นก็เป็นการประชุมเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทำวิจัย ร่วมกัน โดยเริ่มจากการ ที่ทีมวิจัยได้บอกเล่าถึงวิธีการในการใช้ขั้นตอนในการศึกษาข้อมูล จนสามารถจัดเก็บข้อมูลมาได้หลายๆอย่างที่นำมาเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ร่วมกันในวันนี้ ต่อจากนั้น ทีมวิจัย ก็ได้นำข้อมูลต่างๆ ขึ้นนำเสนอต่อที่ประชุมเพื่อให้รับทราบร่วมกัน โดยนำเสนอเป็นรายประเด็น สลับกับการร่วมกันวิเคราะห์เพิ่มเติมไปทีละหัวข้อ จนครบหมดทุกข้อ การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ก็เสร็จสิ้นลงด้วยดี สำหรับข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์ และเพิ่มเติมจากเวทีนั้น ทีมวิจัย และคณะที่ปรึกษา